दैनिकम् ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमसंस्कृतवार्ता

पञ्चाङ्गम्
वि.सं. २०८३,
कलियुगाब्धः ५१२७ हेमन्त-ऋतुः
सूर्यः दक्षिणायनम् कार्तिकशुक्लदशमी
मार्गशीर्ष 04 प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-13 ■ वर्ष-6 ■ अङ्क-23 | 1 | नवम्बर 19, 2026 | Website- www.himsanskritam.com | Email-himsanskrit@gmail.com

2 क्रीडावार्ता- लक्ष्यसेनः हाङ्गङ्गङ्ग-सुपर्-500 बैडमिण्टन्-प्रतियोगितायां विजयमवाप्य स्वकीयम् अभियानं प्रारब्धवान्

4 न्यूयॉर्क-नगरस्य महापौरः जोहरान ममदानी रामायण-महाभारतयोः माध्यमेन घृणाप्रसारकेभ्यः प्रेम्णः पाठं पाठितवान्, भारतीयमूलस्य हिन्दू-सिख-समुदाययोः विरुद्धं वर्धमानायाः हिंसायाः निन्दा कृता

12 राष्ट्रियशोधसङ्गोष्ठ्यां महाकवेः कालिदासस्य साहित्यस्य विविधपक्षेषु भविष्यति गहनं विमर्शम्।

तुर्किये-देशे आयोज्यमाने संयुक्त राष्ट्र ऋतुदशा-सम्मेलने भारतेन समतायाः, ऋतुदशा -न्यायस्य, अथ ऋतुदशा-वित्त-दायित्वानां पूर्तये विहितं समाह्वानम्

हिमसंस्कृतवार्ता। भारतेन समता, ऋतुदशा-न्यायः, सामान्यं परन्तु विभेदीकृतं दायित्वं तथा तत्संबंधी क्षमता सिद्धान्तः (सी. बी. डी. आर. आर.सी.) इत्येतयोः आधारेण ऋतुदशा-क्रियायाः आह्वानं कृतम्। तुर्किए-देशस्य अन्ताल्या-नगरे यु. एन्. एफ. सी. सी. सी. सी. कॉप-31 इत्यस्मिन् भारतस्य राष्ट्रियं वक्तव्यं प्रयच्छन् केन्द्रीय पर्यावरण-वन्य-ऋतुदशा-परिवर्तन-मन्त्री भूपेन्द्र-यादवः अवदत् यत् प्रामाणिकः संवादः, समता-आधारितः सर्वसम्मतः, तात्कालिकः उपक्रमः च वैश्विक-ऋतुदशा-प्रयत्नानां मार्गदर्शनं कर्तव्यमिति। ऋतुदशा-परिवर्तनस्य ऐतिहासिकं दायित्वं प्रकाशयन्, श्रीयादवः अवदत् यत्, भूमेः औष्ण्यं, केषुचित् देशेषु द्विशताब्दयोः औद्योगिकीकरणस्य, आर्थिकवृद्धेः च परिणामः अस्ति, यत् अनियन्त्रित-हरितगृह-वायु-उत्सर्जनस्य कारणेन भवति। मन्त्रिणा अधोरेखितं यत् विकासशीलदेशान् जलवायु-क्रियायाः तथा तेषां विकासस्य न्याय-अधिकारस्य, सभ्य जीवन-स्तरस्य, स्वास्थ्यस्य, शिक्षायाः च मध्ये चयनं कर्तुम् आदेष्टुं न शक्यते, अवशिष्टस्य कार्बन्-आयव्ययिकस्य समान प्राप्तिः अनपेक्षिता अस्ति। स्वस्य वक्तव्ये, मन्त्री प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः नेतृत्वे भारतस्य ऋतुदशा-प्रतिबद्धतां अधोरेखितवान्। सः अवदत् यत् भारतस्य राष्ट्रियरूपेण निर्धारितं योगदानं (एन्. डी. सी.) सप्तचत्वारिंशदधिक द्विसहस्रतमवर्षपर्यन्तं सुस्थिररूपेण 'विकसित भारतम्' इत्यस्य उपलब्धेः दृष्ट्या अनुरूपम् अस्ति। समकालीनं सहकारं निर्माय ऋतुदशा-जनसाङ्ख्यिकीयपरिवर्तनं तथा प्रौद्योगिकीय-प्रगतिं च गणयितुं आवश्यकम् इत्यपि सः अवधानं दत्तवान्। सः अधोरेखितवान् यत् कॉप-31 इत्यस्य सफलतायाः मूल्याङ्कनं मूर्त-कार्यान्वयनस्य माध्यमेन अवश्यमेव करणीयम्, तथा च विश्वासस्य निर्माणार्थं संवादस्य आह्वानम् अकरोत्, समतां समर्थयितुं सर्वसम्मतिः, ऋतुदशा-न्यायस्य प्रदाने क्रियायाः आह्वानम् च अकरोत्।

भारतं विगतदशवर्षेषु अवसंरचनायाः, क्रान्तिकारी-डिजिटल्-परिवर्तनस्य, वित्तीय समावेशस्य, सामाजिक विकासस्य च अभूतपूर्वं विस्तारं प्राप्नोत् - राष्ट्रपतिः

राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुः अवदत् यत्, भारतं विगतदशवर्षेषु अवसंरचनायाः, क्रान्तिकारी-डिजिटल्-परिवर्तनस्य, वित्तीय समावेशस्य, सामाजिक विकासस्य च अभूतपूर्वं विस्तारं प्राप्नोत्। सा उक्तवती यत् अस्मिन् काले देशः द्रुतगत्या वर्धमानार्थव्यवस्थारूपेण अपि आसीत्। नवदेहल्यां श्रीराम-वाणिज्य-महाविद्यालयस्य शतवार्षिक-समारोहस्य समापन-समारोहं सम्बोधयन्ती राष्ट्रपतिः इदं उक्तवती। राष्ट्रपतिः अवदत् यत् व्यापारस्य सुगमतायै उच्चप्राथमिकता दत्तास्ति तथा च कोऽपि लक्ष्यीकृतं लाभार्थी अनावृतं न भवेत् इति दृष्ट्या प्रभावी-कल्याणकारी-उपायाः कार्यान्विताः सन्ति। सा अवोचत् यत् सद्यः एव वर्षेषु प्रायः पञ्चाशत् कोटिजनाः अत्यन्तं निर्धनवर्गात् बहिः आगताः सन्ति, तथा च एषा उपलब्धिः अनेकासां वैश्विक-समह्वानानां मध्ये सिद्धाभवत्। सा अवोचत् यत् देशस्य युवकाः 'आफ् इण्डिया, बाय इण्डिया एण्ड् फॉर इण्डिया' इति दृष्टिकोणेन स्वस्य आकांक्षां निरूपयन्ति ।

सुभाषितम्

यस्य नास्ति निजा प्रज्ञा केवलं तं बहुश्रुतः।
न स जानाति शास्त्रार्थं दर्वी सूपरसानिव।।

भावार्थः- जिस व्यक्ति में स्वयं अपनी बुद्धि नहीं होती है और वह विद्वानों के संपर्क में रह कर केवल उनकी बातों को ही सुनता है तो वह विभिन्न शास्त्रों के मर्म को नहीं जानता है और उसकी स्थिति रसयुक्त भोजन या पेय पदार्थ के बर्तन में प्रयुक्त एक कर्छुल (बड़ा चम्मच) के समान होती है।

हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य एकवर्षस्य सदस्यता १००₹
One year subscription to the daily Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees
To subscribe, text us a message saying hello on the number below.
7876636263
कार्यालयः, हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः-१७७१११
कार्यालीयः सम्पर्कः- शिवानी शर्मा 7876636263

सूचना- हिमसंस्कृतवार्तापत्रे दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुध्दीनां कृते, राजनैतिक-सांस्कृतिकविचाराणाञ्च कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

संपादकगणः- डॉ.अमनदीपशर्मा, डॉ.मनोज शैलः, डॉ.अमित शर्मा, डॉ.नरेन्द्रराणा, प्रचारगणः- जगदीश झाभी गुजरातम्, बृजेश कुमार पाण्डेयः, उ.प्र, सत्येन्द्रपाठकः उ.प्र, डा.विमलेश झा बिहारम्, डा.राधवनाथ झा बिहारम्, डॉ.पद्मनाभः हिमाचलम्, डा.निशिकान्त पाण्डेयः प.बंगाल, नवीन ममगाईं उत्तराखण्ड, कुलदीप मैन्दोला उत्तराखण्ड, डा.नवीनशर्मा हरियाणा, अजय कुमार आर्य पंजाब, ईशान तिवारी दिल्ली, रवि खरडिहालः कर्नाटक, डॉ.वर्षा टोणगांवकरः, सुधा साबले महाराष्ट्रम्, ईंदर धीरजः आन्ध्रप्रदेशः, नारद उपाध्यायः, डा.नयन ज्योति शर्मा असम

जम्मू-कश्मीरस्य कुलगाम-जनपदे सुरक्षा-बलैः लश्कर-ए-तैयबा-सङ्घटनस्य अन्तिमः सक्रियः स्थानीयः आतङ्कवादी व्यापादितः

सुरक्षासैनिकाः कुलगाम्-नगरे अभियानावधौ उपत्यकायां लश्कर-ए-तैयबा इत्यस्य अन्तिमं ज्ञातं सक्रियं स्थानीयं भयोत्पादकं लतीफ भट इत्यमुं मारितवन्तः। सामाजिकान्तर्जालीये पटले केन्द्रीय गृहमन्त्री अमितशाहः सूचितवान् यत् जम्मू-कश्मीरस्य आरक्षकाणां, भारतीय सेनायाः, सी. आर. पी. एफ. इत्यस्य, गुप्तचर-विभागानां च समन्वितप्रयासेन भयोत्पादकः निष्प्रभावी अभवत्। श्रीशाहः अवदत् यत् तस्य भयोत्पादकसहयोगीषु अन्यतमः उमर निसार इत्येषः अपि पूर्वदिने कुलगाम-नगरे निष्प्रभावीकृतः आसीत्। श्रीशाहः अधोरेखितवान् यत् सम्पूर्णम् अभियानं अत्यन्तं उच्चस्तरीयेन समन्वयेन चिह्नितम् आसीत् तथा च राष्ट्रम् जे. के. पी., सेना, सी. आर्. पी. एफ्. तथा गुप्तचरविभागानां वीरयोद्धान् अभिवादयति।

क्रीडावार्ता- लक्ष्यसेनः हाङ्ग्ङ्काङ्ग्-सुपर्-500 बैडमिण्टन्-प्रतियोगितायां विजयमवाप्य स्वकीयम् अभियानं प्रारब्धवान्

लक्ष्यसेनः हाङ्ग-काङ्ग-ओपन-क्रीडायाः द्वितीयचक्रे प्रविष्टवान्। पुरुष एकलस्य आरम्भिके चक्रे सः फ्रान्स-देशस्य आर्नोड् मर्कले इत्यमुं पराजितवान्। एकः अन्यः भारतीय-क्रीडकः आरम्भिक चक्रे क्रीडिष्यति। श्रीकान्तः किदाम्बी, जापान-देशस्य कोकी वतनबे इत्यमुं सम्मुखी करिष्यति। महिला एकल-क्रीडायां रक्षिता रामराजः, अश्मिता चालिहा अपि द्वितीयचक्रे प्रविष्टवत्यौ ।

रक्षामन्त्री राजनाथसिंहः विदेशमन्त्री एस. जयशङ्करः च मंत्रिस्तरीय-संवादस्य चतुर्थ-संस्करणे भागं ग्रहणाय टोक्यो-नगरे संप्राप्तवन्तौ

रक्षामन्त्री राजनाथसिंहः विदेशमन्त्री एस. जयशङ्करः च मंत्रिस्तरीय-संवादस्य चतुर्थ-संस्करणे भागं ग्रहणाय टोक्यो-नगरे संप्राप्तवन्तौ। भारत-जापान्-देशयोः द्वैपाक्षिक-रक्षा-सम्बन्धानां सामरिक-सहकारस्य च समीक्षा भविष्यति। विदेश-रक्षामन्त्रिमण्डले जापान्-देशस्य शिंजिरो कोइजुमी, तोशिमित्सु मोटेगी च मिलित्वा वार्तालापं करिष्यतः। गमनात् प्राक् सामाजिकान्तर्जालीये पटले श्रीसिंहः अवदत् यत् भारत-जापान्-देशौ परस्परविश्वासस्य लोकतान्त्रिकमूल्यानां च आधारेण "स्वतन्त्रं, मुक्तं, नियमाधारितं च हिंद-प्रशान्त-प्रदेशं प्रति समानदृष्टिं धारयतः। अत्रान्तरे, श्रीजयशङ्करः टोक्यो-नगरे जापान्-देशस्य पूर्वप्रधानमन्त्रिणं तथा जापान्-भारत-सङ्घस्य अध्यक्षं फुमियो किशिदा इत्येतं मिलित्वा आर्थिकसुरक्षायां सामरिकसमन्वयं सहयोगं च चर्चितवान्। यात्रायाः समये श्रीजयशङ्करः रायसीना टोक्यो संवादस्य तृतीये संस्करणे अपि भागं ग्रहीष्यति। सः द्वयोः अर्थव्यवस्थयोः मध्ये परिपूरकतायाः विषये अपि अवधानं दत्तवान्, यत् जापान्-देशस्य विनिर्माण-निपुणता, उन्नतप्रौद्योगिकी च भारतस्य उद्यमशीलतायाः गतिशीलतायाः, परिमाणस्य, प्रतिभायाः च अनुरूपम् अस्ति। सः अग्रे अवदत् यत्, जापान-देशः भारतस्य महत्त्वपूर्णः प्रत्यक्षविदेशीयनिवेशसहकारी देशः अस्ति।

देहली-न्यायालयेन षड्विंशत्यधिक-द्विसहस्रतमस्य नीट्-यू.जी. प्रश्नपत्र-प्रकटन-प्रकरणे चतुर्दश-अभियुक्तानां विरुद्धम् आरोप-निर्धारणाय प्रदत्तः आदेशः

दिल्ली-नगरस्य न्यायालयेन केन्द्रीय-अन्वेषण-विभागेन (सी.बी.आई.) इत्यनेन अन्वेषितस्य षड्विंशत्यधिक द्विसहस्रतम वर्षस्य नीट. यू.जी. प्रश्नपत्रं प्रकटन-प्रकरणस्य विषये विषयविशेषज्ञैः सह चतुर्दश-अभियुक्तानां विरुद्धम् आरोपपत्रं निर्मातुं निर्दिष्टम्। राऊस एवन्यू न्यायालयः अपि निर्दिष्टवान् यत् प्रतिलिप्यधिकार-अधिनियमस्य अन्तर्गतं अपराधाणां कृते आरोपपत्रं निर्मायेत, औपचारिकरूपेण आरोपपत्रं नवम्बर-मासस्य एकविंशे दिनाङ्के निर्धारितम् अस्ति। विशेष-सी.बी.आई. न्यायाधीशः अजयगुप्ता इत्येषः निर्देशान् स्वीकृत्य आदेशं दत्तवान् यत् सर्वे चतुर्दश-अभियुक्ताः औपचारिकरूपेण आरोप-निर्धारणाय शनिवासरे, नवम्बर एकविंशे दिनाङ्के न्यायालये प्रत्यक्षरूपेण उपस्थिताः भवेयुः । न्यायालयेन इतोऽपि निर्देशः दत्तः यत् अभियोजनपक्षस्य साध्यस्य अभिलेखनं पञ्चविंशति-नवम्बर दिनाङ्कादारभ्य प्रतिदिनं प्रवर्तते। षड्विंशत्यधिक-द्विसहस्रतम-वर्षस्य नीट. यू.जी. परीक्षायाः प्रश्नपत्रस्य कथितं प्रकटन-प्रकरणम् अन्वेष्टुं सी. बी. आई. इत्यनेन षड्विंशत्यधिक द्विसहस्रतमे वर्षे मई-मासे प्रकरणं पञ्जीकृतम् आसीत्।

शुक्रवासरपर्यन्तं मत्स्याजीविनः दक्षिणपूर्वदिशि, नैर्ऋत्यदिशि, पश्चिममध्यभागे, वायव्यदिशि च बङ्गाल-खात्यां न गच्छन्तु - ऋतुविभागनः

भारत-ऋतु-विभागः अवदत् यत्, दक्षिणस्य मध्यभागेषु, पश्चिममध्य-बङ्गाल-खात्याः च समीपस्थेषु भागेषु तीव्रः चक्रवातः अकवन-प्रभञ्जनः उत्तर-वायव्यदिशि गच्छन् तस्मिन् एव प्रदेशे केन्द्रितः आसीत्। शुक्रवासरपर्यन्तं मत्स्याजीविनः दक्षिणपूर्वदिशि, नैर्ऋत्यदिशि, पश्चिममध्यभागे, वायव्यदिशि च बङ्गाल-खात्यां न गच्छन्तु इति ऋतुविभागेन सूचितम्। अस्य मासस्य विंशति दिनाङ्कपर्यन्तं तटीय-आन्ध्रप्रदेशस्य ओडिशा-प्रदेशस्य च उपरि प्रचण्डवृष्ट्यै विभागेन नारङ्गवर्णपरा पूर्वसङ्केतना प्रदत्ता अस्ति। अयं प्रभञ्जन चक्रवातः उत्तर-वायव्यदिशि गच्छन् शुक्रवासरस्य मध्याह्ने नरसापुरम्-पुरी-नगरयोः मध्ये उत्तर-आन्ध्रप्रदेशस्य दक्षिण-ओडिशा-तटस्य च पारगमनं करिष्यति। प्रशासनम् आर. टी. जी. एस्. तथा आपत्-प्रबंधन-प्राधिकरणेन सह चक्रवातं निरीक्षमाणम् अस्ति। मण्डलप्रशासनेभ्यः समयोचित-निर्देशाः प्रदीयन्ते। त्रीणि एन्. डी. आर्. एफ्. दलानि, एकादश एस. डी. आर्. एफ्. दलानि, स्थानीय-अग्निशामकसेवाः च साहाय्योद्धार कार्याणां कृते सज्जाः सन्ति ।

२०३५ तमवर्षं यावत् विश्वस्मिन् यवनानां (मुस्लिमानां) संख्या सर्वाधिकां भविष्यति – प्यू-शोधकेन्द्रस्य प्रतिवेदने महत्त्वपूर्णा पुष्टिः

न्यूयॉर्क (हिमसंस्कृतवार्ता)। बुधवासरे 'प्यू रिसर्च सेन्टर' (Pew Research Center) इत्यनेन प्रकाशितानुसारं २०३५ तमवर्षं यावत् इस्लाम-धर्मः विश्वस्य बृहत्तमः धर्मः भवितुम् अर्हति तथा च तस्य अनुयायिनां संख्या ईसाई-धर्मावलम्बिभ्यः अधिका भविष्यति।

विगतपञ्चविंशतिवर्षभ्यः (२५ वर्षेभ्यः) धर्माणां जनसांख्यिकी-विषये प्रामाणिकं प्रतिवेदनं प्रकाशयतः प्यू-केन्द्रस्य कथनमस्ति यत् इस्लाम-ईसाई-धर्मयोः द्वयोरपि विस्तारः जायमानः अस्ति, परन्तु इस्लाम-धर्मस्य वृद्धिः अत्यन्तं तीव्रगत्या भवति। प्यू-केन्द्रानुसारम् अस्य मुख्यं कारणम् इदम् अस्ति यत् अन्येषां बृहत्-धार्मिकसमूहानां तुलनायां यवनेषु शिशूनां संख्या अधिका वर्तते।

प्यू-केन्द्रस्य वरिष्ठः जनसांख्यिकीविद् 'कॉनरॉड हैकेट' महोदयः अस्य कारणं स्पष्टीकुर्वन् अवदत् यत् एतत् सर्वं शिशुजन्म-कारणतः अस्ति। तेनोक्तं यत् प्रजननदरस्य तुलनायां मतान्तरणं तथा च धार्मिकपरिचयपरिवर्तनस्य अन्ये उपायाः अत्यन्तं लघवः घटकाः सन्ति।

सदने सुक्खू-जयरामयोः मध्ये पुनः वाद-विवादः, द्वितीये दिनेऽपि स्थगितः प्रश्नकालः

हिमसंस्कृतवार्ताः- धर्मशाला। विधानसभायाः शीतकालीन- अधिवेशने निरन्तरं द्वितीये दिने प्रश्नकालः न भवितुम् अशक्नोत्। भ्रष्टाचारसम्बद्धे कार्यस्थगनप्रस्तावे प्रातः एव चर्चा आरब्धा, यस्यां मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुक्खू-महोदयस्य प्रतिपक्षनेतुः जयरामठाकुरस्य च मध्ये महान् वादविवादः अभवत्। सदनस्य आरम्भे एव संसदीयकार्यमन्त्री हर्षवर्धनसिंहचौहानः प्रस्तावम् अस्थापयत् यत् नियम-६७ अन्तर्गततया चर्चायाः पूर्वं प्रश्नकालः स्वीक्रियते। मुख्यमन्त्री सुक्खूः अवदत् यत् यदि प्रतिपक्षः स्वकीयां सूचनां प्रत्याहरति, तर्हि प्रश्नकालः आरब्धुं शक्यते। प्रतिपक्षनेता जयरामठाकुरः इमं प्रस्तावं न अङ्गीकृतवान् तथा च अवदत् यत् कार्यस्थगनप्रस्तावे चर्चा आरब्धव्या। तदनन्तरं चर्चायाः शुभारम्भं नाचन-क्षेत्रस्य भाजपा-विधायकः विनोदकुमारः अकरोत्। सः प्रथमं लोकनिर्माणमन्त्रिणः समक्षं 'पीडीएनए' धनराशेः दुरुपयोगस्य आरोपान् आरोपितवान्। अस्मिन् विषये मुख्यमन्त्री हस्तक्षेपं कुर्वन् अवदत् यत् यान् अपि आरोपान् भवान् आरोपयति, तेषां प्रलेखान् ददातु। येन भ्रष्टाचारः कृतः भविष्यति, तस्य सर्वकारः अन्वेषणं करिष्यति तथा यदि मिथ्यारोपान् आरोपयिष्यति, तर्हि भवतः उपरि अपि अभियोगः पञ्जीकरिष्यते। अस्मिन् विषये प्रतिपक्षनेता जयरामठाकुरोऽपि आपत्तिं प्रकटितवान्। सः अवदत् यत् मुख्यमन्त्री भाजपा- विधायकान् अनेन प्रकारेण भीषयितुं न शक्नोति। भवान् कुत्र-कुत्र मुखं पिधास्यति? यदि सदनस्य अन्तः न, तर्हि सदनस्य बहिः वदिष्यामः। अस्मान् जनता तेषां विषयान् उत्थापयितुं निर्वाचितवती अस्ति; वयं भवतः सर्वकारस्य समर्थनार्थं न आगताः स्मः।

तदनन्तरं 'पेखूबेला-सौरपरियोजनाम्' अधिकृत्य अपि उभयोः मध्ये तीक्ष्णः वादविवादः अभवत्। मुख्यमन्त्री अवदत् यत् अस्याः परियोजनायाः सम्बद्धं सम्पूर्णम् अभिलेखं सः अस्मिन्नेव सदने स्थापितवान् अस्ति तथा अधुना केन्द्रीय-अन्वेषण- ब्यूरो अस्य प्रकरणस्य अन्वेषणं कुर्वन् अस्ति। प्रतिपक्षनेता जयरामठाकुरः अवदत् यत् पेखूबेला एका तादृशी परियोजना अस्ति, यस्याम् एकस्य जनस्य प्राणहानिः सञ्जाता अस्ति। भाजपा-विधायकः विनोदकुमारः हमीरपुरे निर्माणाधीनं लोकयानस्थानक-परिसरम् (बस अड्डा) अधिकृत्य प्रावोचत् यत् सप्तत्रिंशत्कोटि- रूप्यकेषु (३७ कोटि) इयं परियोजना प्रदत्ता आसीत्, यदा तु व्ययः अधुना द्विशतकोटि- रूप्यकेभ्यः (२०० कोटि) अधिकः सञ्जातः अस्ति। अपरपक्षतः तस्य निर्वाचनक्षेत्रे 'अटल- आदर्श- विद्यालयं' पूर्णं कर्तुं सर्वकारेण धनं न दत्तम्। सः उपमुख्यमन्त्रिणम् अपि अभ्यर्थितवान् यत् बहुउद्देशीय- कर्मकराः जलशक्तिविभागे षट्सहस्ररूप्यकेषु (६,०००) कार्यं कुर्वन्ति, ते मानदेयवर्धनस्य अल्पकालिकनीतेः (शॉर्ट टर्म पॉलिसी) च याचनां कुर्वन्तः सन्ति; तेषां वार्ता अपि श्रोतव्या।

सदने ऋणविषये सङ्घर्षः, जयरामठाकुरः अवदत्- गणना अशुद्धा

भ्रष्टाचारसम्बद्धे प्रस्तावे चर्चाकाले यदा भाजपा-विधायकः विनोदकुमारः हिमाचलप्रदेशस्य उपरि एकलक्षकोटि- रूप्यकेभ्यः अधिकम् ऋणम् आरोपयितुं वार्ताम् अवदत्, तदा मुख्यमन्त्री सुक्खूः तस्य उत्तरं दत्तवान्। मुख्यमन्त्री अवदत् यत् यदा जयरामठाकुरस्य सर्वकारः निर्मितः, तदा प्रदेशस्य उपरि अष्टचत्वारिंशत्सहस्रकोटि (४८,००० कोटि) रूप्यकाणाम् ऋणम् आसीत्। यदा तस्य सर्वकारः गतः अस्माकं च सर्वकारः निर्मितः, तदा ऋणम् त्रिंशदधिक-सप्तशतसहस्रकोटि (७६,७३० कोटि) रूप्यकाणाम् आसीत्। अस्मिन् विषये प्रतिपक्षनेता जयरामठाकुरः प्रत्युत्तरं दत्तवान्। सः अवदत् यत् तस्य सर्वकारस्य अन्तिमे वर्षे यदा दिसम्बर्-मासे नूतनः सर्वकारः निर्मितः, तदा अस्माकं सर्वकारस्यैव षट्सहस्रकोटि (६,००० कोटि) रूप्यकाणाम् ऋणसीमा अधुना अवशिष्टा आसीत्। इदम् ऋणं काङ्ग्रेस-सर्वकारेण गृहीतं, किन्तु अधुना ३१ मार्च-दिनाङ्कं यावत् ऋणम् भाजपा-दलस्य गणनायां स्थाप्यते, यद् अशुद्धम् अस्ति। यत् धनं काङ्ग्रेस-सर्वकारेण उपयुक्तं, तस्य कृते वयं कथम् उत्तरदायिनः स्मः? जयरामठाकुरः प्रावोचत् यत् प्रेमकुमारधूमल-वीरभद्रसिंहयोः सर्वकारेभ्यः यदि न्यूनतमम् ऋणराशिः व्ययिता अस्ति, तर्हि तस्य सर्वकारे सञ्जाता अस्ति; यदा तु वर्तमानसर्वकारेण एकलक्षकोटि-रूप्यकाणामपि सीमा अतिक्रान्ता अस्ति। अस्य उत्तरे मुख्यमन्त्री अवदत् यत् १ अप्रैल २०२२ दिनाङ्कात् प्रवर्तितम् आयव्ययकं (बजट) ३१ मार्च् २०२३ दिनाङ्कं यावत् आसीत्, अतः ऋणस्य गणना अपि तथैव भविष्यति।

'बीबीएनडीए' अधुना न करिष्यति भूम्युपयोग-परिवर्तनस्य कार्यम्

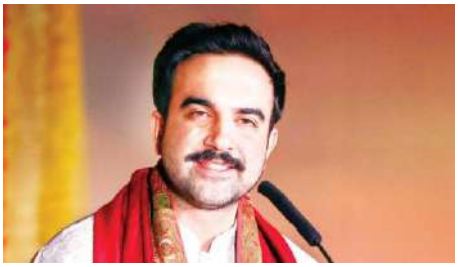
राज्यसर्वकारेण 'बद्दी- बरोटीवाला- नालागढ़- विकास- प्रकार्यप्रणालीम् अधिकृत्य अपि परिवर्तनस्य वार्ता विधानसभायां कथिता अस्ति। नगर- ग्राम-नियोजनमन्त्री राजेशधर्माणी यदा भ्रष्टाचारम् अधिकृत्य प्रतिपक्षेण आनीतायां चर्चायां वदन् आसीत्, तदा सः अवदत् यत् यत् प्रकरणं भूम्युपयोग- परिवर्तनस्यसम्मुखम् आगतम् अस्ति, तत् वयं परिवर्तयामः। अधुना 'बीबीएनडीए' ईदृशं कार्यं न करिष्यति। इदं कार्यं नगर- ग्राम-नियोजन- विभागस्य अस्ति तथा च टीसीपी-विभागः एव औद्योगिकक्षेत्रे अपि भूम्युपयोग-परिवर्तनसम्बद्धं प्रमाणपत्रं निर्गमिष्यति। सः स्वकीये सम्बोधने एव तत्र उपस्थिताय टीसीपी- सचिवाय निर्देशान् दत्तवान् यद् अस्मिन् विषये आवश्यकाः आदेशाः निर्गमिताः क्रियन्ताम्। भाजपा- विधायकैः औद्योगिकक्षेत्रे 'सीएलयू' मम्मीप्रमाणपत्रस्य नाम्नि भ्रष्टाचारस्य आरोपाः आरोपिताः आसन्।

मण्डीस्थे लडभड़ोल-क्षेत्रे भीषणा मार्गदुर्घटना, गर्ते अपतत् कारयानं, षण्णां युवकानां घटनास्थले एव मृत्युः

हिमसंस्कृतवार्ताः- मण्डी। मण्डी-मण्डलस्य लडभड़ोल- विपण्याम् एका हृदयविदारिका मार्गदुर्घटना समग्रक्षेत्रं कम्पयित्वा स्थापितवती अस्ति। अत्र पेट्रोल-पम्प इत्यस्य समीपे एकं कारयानम् अनियन्त्रितं भूत्वा प्रायः द्विशतपाद-गम्भीरे गर्ते अपतत्। दुर्घटनायां कारयाने उपविष्टानां सर्वेषां षण्णां जनानां घटनास्थले एव मृत्युः अभवत्। मृतकाः समीपवर्तिनां ग्रामाणां स्थानिकनिवासिनः कथ्यन्ते, येषां वयः अष्टादशवर्षेभ्यः त्रिंशद्वर्षमध्यम् (१८-३०) आसीत्।दुर्घटना एतावती भीषणा आसीत् यत् गर्ते पतनानन्तरं कारयानस्य खण्डखण्डाः (परखच्चे) अभवन्। घटनायाः तत्क्षणम् अनन्तरं समीपे उपस्थिताः स्थानिकजनाः सहायतायै रक्षणकार्याय च घटनास्थलं प्राप्तवन्तः। जनैः स्वयमेव गर्ते अवतीर्य कारयाने स्थितान् बहिः निष्कासयितुं तेषां प्राणान् च रक्षितुं प्रयासः कृतः, किन्तु तावत्पर्यन्तं सर्वे षट् जनाः प्राणान् त्यक्तवन्तः आसन्। घटनायाः सूचनां प्राप्यैव लडभड़ोल-आरक्षिदलमपि घटनास्थलं प्राप्तवत्। आरक्षिदलेन स्थानिकजनानां साहाय्येन महता परिश्रमेण सर्वे शवाः गर्तात् बहिः निष्कासिताः। दुर्घटनायाः अनन्तरं समग्रक्षेत्रे शोकस्य तरङ्गः प्रसृतः अस्ति।

न्यूयॉर्क-नगरस्य महापौरः जोहरान ममदानी रामायण-महाभारतयोः माध्यमेन घृणाप्रसारकेभ्यः प्रेम्णः पाठं पाठितवान्, भारतीयमूलस्य हिन्दू-सिख-समुदाययोः विरुद्धं वर्धमानायाः हिंसायाः निन्दा कृता

न्यूयॉर्क। अमेरिकादेशस्य न्यूयॉर्क-नगरस्य महापौरः (मेयर) जोहरान ममदानी महोदयः रामायण-महाभारतयोः उद्धरणं दत्त्वा अमेरिकादेशे घृणाप्रसारकेभ्यः जनेभ्यः सद्भावनायाः पाठं पाठितवान्। स्वकार्यालयद्वारा दीपावल्युपलक्ष्ये आयोजितम् एकं कार्यक्रमं सम्बोधयन् ममदानी महोदयः अमेरिकादेशे भारतीयमूलस्य हिन्दू-सिख-समुदाययोः विरुद्धं वर्धमानायाः प्रजातीयहिंसायाः (नस्लीय हिंसा) तीव्रां निन्दां कृतवान्।सः अमेरिकादेशे विभिन्नान् धार्मिकसमूहान् लक्ष्यीकृत्य क्रियमाणानाम् आक्रमणानां निन्दां कुर्वन् मुख्यधारायाः राजनीतिमध्ये वर्धमानायाः घृणायाः विषये सचेतितवान्। उल्लेखनीयमस्ति यत् एषा सचेतना तस्मिन् समये आगता यदा सिएटल-नगरे आयोजितस्य दीपावली-समारोहस्य समये द्वाभ्यां कट्टरपन्थिभ्यां विघ्नम् उत्पादयितुं प्रयासः कृतः, यस्य 'घृणा-अपराधस्य' (हेट क्राइम) अन्तर्गतं अन्वेषणस्य याचना कृता अस्ति।

हिन्दू-मन्दिराणि सिख-समुदायश्च लक्ष्यं न भवेयुः

हिन्दू-सिख-समुदाययोः विरुद्धं वर्धमानायां घृणायां चिन्तां प्रकटयन् ममदानी महोदयः अवदत् यत् विगतैकवर्षे अस्माकं हिन्दू-मन्दिराणि लक्ष्यीकृतानि तथा च संघीयसर्वकारस्य शीर्षस्तरे उपविष्टैः नेतारैः अपि सिख-समुदायः लक्ष्यीकृतः। सः स्पष्टीकृतवान् यत् एतत् सर्वं कदापि न सह्यते। या घृणा पूर्वं समाजस्य उपेक्षितभागे आसीत्, सा अधुना राज्यस्तरीय-पदानां कृते चाल्यमानानाम् अभियानानां केन्द्रबिन्दुः अभवत्।

अन्धकारप्रसारिण्याः राजनीतेः बहिष्कारस्य आह्वानम्

जनसमूहं सम्बोधयन् ममदानी महोदयः 'अन्धकारप्रसारिण्याः राजनीतेः' बहिष्कारस्य आह्वानम् अकरोत्। तेनोक्तं यत् वॉशिंगटन-नगरं भवतु अथवा देहली-नगरं, अस्माभिः तादृशी राजनीतिः तिरस्करणीया या अस्माकं जीवने अन्धकारम् आनयति। सः समाजे भयं घृणां च प्रसारयन्त्याः राजनीतेः विरोधं कर्तुं जनैः निवेदितवान्।

रामायण-महाभारतयोः शिक्षाः

दीपावली-पर्वणा सह स्वस्य आत्मीयसम्बन्धं वर्णयन् ममदानी महोदयः अवदत् यत् पूर्वं सः बालकरूपेण दीपावलीम् आचरति स्म, अधुना च न्यूयॉर्क-नगरस्य महापौररूपेण उत्सवं मानयति। महाकाव्ययोः महत्त्वं प्रतिपादयन् सः उक्तवान् यत्—

रामायणम् अस्मान् शिक्षयति यत् अस्माभिः कीदृशः भ्राता, पत्नी, पतिः, मित्रं च भवितव्यम्।

महाभारतम् अस्मान् दर्शयति यत् परिवाराः वस्तुतः कीदृशाः भवन्ति—यत्र शूरवीराः नायकाः ज्ञानिनः देवाः अपि प्रमादं कुर्वन्ति, तथा च यत्र मनुष्येण स्वस्य निष्ठायाः अपेक्षया स्वस्य धर्मं (कर्तव्यं) सर्वोपरिः स्थापनीयं भवति।

एशिया-प्रशान्त-आर्थिकसहयोगस्य (एपीईसी) शिखरसम्मेलने भागं ग्रहीतुम् अमेरिकाराष्ट्रपतिः डोनाल्ड ट्रम्प महोदयः चीनदेशस्य शेनझेन-नगरं प्राप्तः, विमानपत्तने चीनीराष्ट्रपतिः शी जिनपिंग महोदयः स्वयं स्वागतम् अकरोत्

शेनझेन। एशिया-प्रशान्त-आर्थिकसहयोगस्य (एपीईसी) शिखरसम्मेलने सम्मिलितुम् अमेरिकादेशस्य राष्ट्रपतिः डोनाल्ड ट्रम्प महोदयः चीनदेशस्य शेनझेन-नगरं प्राप्तवान्। अस्मिन् अवसरे चीनदेशस्य राष्ट्रपतिः शी जिनपिंग महोदयः स्वयं विमानपत्तनं (एयरपोर्ट) गत्वा तस्य स्वागतम् अकरोत् तथा च उभौ नेतारौ परस्परम् आलिङ्गितवन्तौ।अन्ताराष्ट्रिय-सञ्चारमाध्यमैः प्रसारितेषु दृश्येषु स्पष्टतया दृश्यते यत् चीनीराष्ट्रपतिः विमानपत्तनं प्राप्तवान् तथा च ट्रम्प महोदयस्य विमानात् अवतरणात् पूर्वं रक्त-आस्तरणे (रेड कारपेट) तस्य प्रतीक्षाम् अकरोत्। यदा ट्रम्प महोदयः अधः अवतीर्णवान्, तदा उभौ नेतारौ अत्यन्तम् उत्साहपूर्वकं परस्परम् आलिङ्ग्य स्वागतम् अकरोताम्।प्राप्तसूचनानुसारं, राष्ट्रपतिरूपेण एषः प्रथमः अवसरः मन्यते यदा शी जिनपिंग महोदयः कस्यचित् वैदेशिकनेतुः स्वागतार्थं स्वयं विमानपत्तनं प्राप्तवान्।

अद्य तिसृणां महाशक्तीनां महत्त्वपूर्णा उपवेशनम्

ऐतिहासिकी त्रिपक्षीया चर्चाः गुरुवासरे डोनाल्ड ट्रम्प महोदयस्य चीनीराष्ट्रपतिना शी जिनपिंग महोदयेन तथा च रूसदेशस्य राष्ट्रपतिना व्लादिमीर पुतिन महोदयेन सह एका ऐतिहासिकी त्रिपक्षीया बैठकः (उपवेशनम्) भविता अस्ति। अस्मिन् विमर्शे ईरान-विवादः तथा च यूक्रेन-युद्धम् इत्यादीनां प्रमुखविषयाणाम् उपरि चर्चायाः सम्भावना वर्तते। पूर्वतन-कार्यक्रमाः: चीनदेशागमनात् पूर्वं ट्रम्प महोदयः मनीला-नगरे 'आसियान' (ASEAN) शिखरसम्मेलने तथा च 'क्वाड' (Quad) नेतृणाम् उपवेशने भागं गृहीतवान् आसीत्। बुधवासरे एपीईसी-शिखरसम्मेलनस्य स्वागत-रात्रिभोजे ट्रम्पः, जिनपिंगः, रूसीराष्ट्रपतिः व्लादिमीर पुतिनः च एकत्र दृष्टाः।

भागलपुरनगरस्य सुनियोजितविकासाय महा योजना -२०४७ इत्यस्य प्रारूपस्य प्रस्तुतीकरणम्

हिमसंस्कृतवार्ताः- डॉ विमलेश झा । आगामिविंशतिवर्षाणां बिहारराज्यस्य भागलपुरनगरस्य विकासं दृष्ट्वा महा योजना-२०४७ इत्यस्याः प्रारूपं सज्जीक्रियते। अस्याः प्रारूपस्य मुख्योद्देश्यं नगरस्य अनियन्त्रितविस्तारस्य

नियन्त्रणं, सुव्यवस्थितयातायातव्यवस्थायाः विकासः, आवाससुविधानां विस्तारः, आधार-भूतसंरचनायाः सुदृढीकरणं तथा पर्यावरणसंरक्षणं च अस्ति। अस्मिन् विषये बुधवासरे प्रमण्डलीयायुक्तस्य श्रीप्रेमसिंहमीणस्य अध्यक्षतायां हितधारकैः सह परामर्शगोष्ठी आयोजिता। गोष्ठ्यां भागलपुरनगरस्य सुनियोजितस्य सन्तुलितस्य च विकासाय निर्मीयमाणस्य महा योजना-२०४७ इत्यस्याः प्रारूपस्य विस्तृतं प्रस्तुतिकरणं कृतम्। अस्मिन् अवसरे नगरस्य भविष्यविकाससम्बद्धानां विविधविषयाणां विषये विस्तृततया विचारविमर्शः अभवत्। गोष्ठ्यां विशेषरूपेण प्रतिपादितं यत् नगरस्य विस्तारः योजनाविहीनरीत्या न भवेत्। वर्धमानजनसङ्ख्यां तथा परिवर्तितान् नगरीया-वश्यकतान् दृष्ट्वा एतादृशी विकासयोजना निर्मातव्या, येन भविष्ये यातायातस्य, आवासस्य, पेयजलस्य तथा अन्यनागरिकसुविधानां समस्याः न वर्धेरन्।

सोनियागान्धिनः 'बिलॉन्गिंग - अ जर्नी ऑफ लव' इति पुस्तकस्य प्रतिबन्धस्य याचना,

शिवसेनायाः (शिन्दे-पक्षः) तथा च अन्येषां दलानां विरोधः; प्रकाशनस्य एकसप्ताहाभ्यन्तरे द्विलक्षाधिकाः प्रतयः विक्रीताः

मुम्बई। शिवसेनायाः (शिन्दे-पक्षः) नेतारः बुधवासरे मुम्बई-नगरे आयोजिते एकस्मिन् पत्रकारसम्मेलने सोनियागान्धिनः नूतनपुस्तकस्य 'बिलॉन्गिंग - अ जर्नी ऑफ लव' (Belonging - A Journey of Love) इत्यस्य उपरि प्रतिबन्धं स्थापयितुं याचनां कृतवन्तः तथा च विरोधं प्रकटयन्तः पुस्तकस्य पत्राणि अपि विदारितवन्तः। दलस्य आरोपः अस्ति यत् अस्मिन् पुस्तके वीरसावरकरस्य तथा च मराठी-अस्मितायाः अपमानः कृतः अस्ति।

शिवसेनायाः आपत्तयः याचनाः च

शिवसेनायाः राष्ट्रीयसचिवा प्रवक्ता च शाइना एन.सी. महोदया अवदत् यत्—

सावरकरस्य योगदानम्: सोनियागान्धिना पुस्तके सावरकरः हिंदुत्वविषये बहिष्कारवादी इति वर्णितः अस्ति, यदा तु बालासाहेब ठाकरे महोदयः सावरकरं हिंदुत्वस्य आत्मानं मन्यते स्म। सावरकरः देशार्थं स्वजीवनं समर्पितवान् कारागारे च दीर्घकालं यापितवान्, अतः तस्य बलिदानस्य उपरि टिप्पणीं कर्तुं सोनियागान्धिनः कोऽधिकारः इति सा प्रश्नम् अकरोत्।

विवादितपत्राणां निष्कासनम्: शाइना महोदया आरोपं कृतवती यत् पुस्तकस्य २०१ तथा च ४४३ तमपृष्ठयोः प्रयुक्तानां शब्दानां माध्यमेन ईदृशं चित्रं प्रस्तुतम् अस्ति यत् भारते कश्चित् फासीवादी हिन्दूशासनः आसीत्। सा प्रकाशकसंस्थायाः 'हार्पर कॉलिन्स' (HarperCollins) इत्यस्मात् उभयोः पृष्ठयोः निष्कासनस्य याचनां कुर्वती अवदत् यत् सावरकरस्य योगदानं बलिदानं च इतिहासात् लोपयितुं न शक्यते।

वाई.एस.आर. कांग्रेस-दलस्य बी.आर.एस.-दलस्य च असन्तोषः

अपरतः, वाई.एस.आर. कांग्रेस तथा च बी.आर.एस. (BRS) दलाभ्याम् अपि अस्मिन् पुस्तके स्वस्य उल्लेखं प्रति असन्तोषः प्रकटितः अस्ति। वाई.एस.आर. कांग्रेस-दलस्य तिरुपति-सांसदः मडिला गुरुमूर्ति महोदयः अवदत् यत् सोनियागान्धिना वाई.एस.आर. कांग्रेस-दलस्य योगदानं कथम् उपेक्षितम् इति। बी.आर.एस.-दलस्य कार्यकारी अध्यक्षः के. टी. रामा राव महोदयः कथितवान् यत् सोनियागान्धिना पुस्तके तेलङ्गाना-राज्यस्य उल्लेखः अपि न कृतः।

पुस्तकस्य विक्रयस्य नूतनः कीर्तिमानः

उल्लेखनीयमस्ति यत् सोनियागान्धिनः इदं पुस्तकं १० नवम्बर-दिनाङ्के आपणेषु आगतम् आसीत् तथा च १६ नवम्बर-दिनाङ्के अस्य औपचारिकं विमोचनम् अभवत्। प्रकाशकसंस्थायाः 'हार्पर कॉलिन्स इंडिया' इत्यस्य मुख्यकार्यकारि-अधिकारी (सी.ई.ओ.) अनन्त पद्मनाभन महोदयः सूचितवान् यत् विमोचनस्य एकसप्ताहात् न्यूनसमये एव अस्य पुस्तकस्य द्विलक्षाधिकाः प्रतयः विक्रीताः सन्ति। १,२९९ रूप्यकाणां मूल्येन द्विलक्षप्रतीनां विक्रयणेन प्रायः २५.९८ कोटिरूप्यकाणां व्यापारः अनुमानितः अस्ति, यस्मिन् १५ प्रतिशतं स्वामित्वशुल्केन (रॉयल्टी) सोनियागान्धिनः कृते प्रायः ३.९० कोटिरूप्यकाणां प्राप्तिः सम्भाव्यते।

SSVV Varanasi - शास्त्री-आचार्य-उपाधीनां समकक्षतां

शिक्षकनियुक्तिषु च पात्रतां स्पष्टीकर्तुं दिशि शासनस्य महत्त्वपूर्णः उपक्रमः

कुलपतेः सततप्रयासानां प्राप्ता सार्थका परिणतिः, संस्कृतच्छात्राणां भविष्याय नूतना आशा

हिमसंस्कृतवार्ता — वाराणसी।

देवभाषायाः संस्कृतस्य गौरवशालिन्याः शैक्षिकपरम्परायाः, विश्वविद्यालयस्य अकादमिक-प्रतिष्ठायाः तथा संस्कृतच्छात्राणाम् उज्ज्वलभविष्यस्य च दिशि उत्तरप्रदेशशासनस्य महत्त्वपूर्णः उपक्रमः सम्मुखम् आगतः अस्ति। सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयस्य वाराणस्याः शास्त्री-आचार्य-उपाधीनां क्रमशः स्नातक-स्नातकोत्तर-उपाधिभ्यां (B.A. तथा M.A.) समकक्षतां स्पष्टीकुर्वता संस्कृतविषयस्य टी.जी.टी. (TGT) पी.जी.टी. (PGT) च शिक्षकनियुक्तिषु तेषाम् अर्हतां ग्राह्यतां च स्पष्टीकर्तुं सम्बन्धे शासनस्तरे महत्त्वपूर्णं कार्याचरणं विहितम् अस्ति।

अस्यां दिशि विश्वविद्यालयस्य कुलपतिना प्रो. बिहारीलालशर्मणा शासनाय प्रेषितानां पत्राणां व्यक्तिगतसम्पर्कस्य च माध्यमेन निरन्तरम् अनवरतं च प्रयासाः क्रियमाणाः आसन्। तेन संस्कृतच्छात्राणां शैक्षिकहितानि, उपाधीनां समुचितमान्यतां वृत्तेः (रोजगार) अवसरांश्च सुनिश्चितं कारयितुम् उद्देशेन शासनाय अनेकानि पत्राणि प्रेषयित्वा अयं विषयः निरन्तरं प्रभावशालिरूपेण उत्थापितः। अस्मिन् महत्त्वपूर्णप्रकरणे माननीयस्य मुख्यमन्त्रिणः सचिवस्य हस्तक्षेपात् सकारात्मक-उपक्रमाच्च अनन्तरं शासनस्तरे कार्यविधौ गतिः प्राप्ता तथा माध्यमिकशिक्षा-अनुभाग-५ इत्यस्य अन्तर्गततया अस्य सचिवया श्रीमत्या किञ्जलसिंहया १३ नवम्बर्, २०२६ दिनाङ्के 'उत्तरप्रदेश-शिक्षा-सेवा-चयन-आयोगाय, प्रयागराजाय' महत्त्वपूर्णं पत्रं प्रेषितम्।

उक्तपत्रे शास्त्री-आचार्य-उपाधीनां क्रमशः स्नातक-स्नातकोत्तर-समकक्षतायाः आधारेण संस्कृतविषयस्य शिक्षकनियुक्तिषु अभ्यर्थिनाम् अर्हतां ग्राह्यतां च स्पष्टीकर्तुं तथा च वर्तमान-टी.जी.टी.-नियुक्तिविज्ञापने आवश्यकं संशोधनं कर्तुं विषयः उत्थापितः अस्ति। विशेषरूपेण शास्त्री (संस्कृतम्) उपाधिधारिणां कृते विज्ञापनसंख्या ०७/२०२६ इत्यस्य अन्तर्गततया सहायकाध्यापक-पदाय (संस्कृतम्) आवेदनं कर्तुं कापि कठिनता न भवेत् इति वार्ता स्पष्टीकृता अस्ति।

जनसम्पर्काधिकारी, सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः, वाराणसी अकथयत् यत् अयम् उपक्रमः केवलम् उपाधीनां समकक्षतायाः प्रशासनिकविषयः नास्ति, अपि तु संस्कृतस्य तेषां छात्राणां वर्षाणां साधनायै, प्रतिभायै, परिश्रमाय च उचितसम्मानं दापयितुं महत्त्वपूर्णः प्रयासः अस्ति, यैः पारम्परिक-संस्कृतशिक्षापद्धतेः माध्यमेन स्वकीया शैक्षिकयात्रा सम्पूर्णा कृता अस्ति। अनेन संस्कृतशिक्षाम् आधुनिकवृत्तेः सम्भावनाभिः सह योजयितुं तथा छात्रेषु नूतनाशायाः आत्मविश्वासस्य च सञ्चारः भविष्यति। अस्मिन् महत्त्वपूर्ण-उपक्रमे कुलपतिः प्रो. बिहारीलालशर्मा उत्तरप्रदेशशासनं माननीयं मुख्यमन्त्रिणं च प्रति हार्दिकम् आभारं कृतज्ञतां च प्रकटितवान् अस्ति। सः अवदत् यत् संस्कृतं भारतीयज्ञानपरम्परायाः आत्मा, सांस्कृतिकचेतनायाः आधारः जीवनं च संस्कारितं कुर्वती अमूल्या ज्ञानधारा वर्तते। संस्कृतच्छात्रेभ्यः तेषाम् अर्जितयोग्यतायाः अनुरूपं सम्मानं, परिचयः अवसराश्च प्राप्तुम् आवश्यकम् अस्ति। शासनस्य अयं सकारात्मकः उपक्रमः संस्कृतशिक्षायाः प्रतिष्ठां सुदृढां कर्तुं सहैव छात्राणाम् उज्ज्वलभविष्यस्य मार्गं प्रशस्तं करिष्यति। कुलपतिः विश्वासं प्रकटितवान् यत् शासनस्य सकारात्मकसहयोगेन देववाण्याः संस्कृतस्य संरक्षणाय, संवर्धनाय व्यापकप्रसाराय च नूतना गतिः लप्स्यते तथा च विश्वविद्यालयः संस्कृतच्छात्राणां शैक्षिकहितेभ्यः भविष्याय च निरन्तरं प्रतिबद्धः स्थास्यति।

विद्यालयेषु शिक्षकाणां चतुर्दशसहस्र- सप्तशत- चतुष्पञ्चाशत् (१४,७५४) पदानि रिक्तानि, जेबीटी-शिक्षकाणां सर्वाधिकानि, विधानसभायाम् अनुरणितं प्रकरणम्

हिमाचल प्रदेश सरकार
हिमाचल प्रदेश स्कूली शिक्षा निदेशालय

हिमसंस्कृतवार्ताः- धर्मशाला। सर्वकारीय-विद्यालयेषु शिक्षकाणां न्यूनतायाः विषयः पुनरेकवारं चर्चायां वर्तते। विधानसभायां शिक्षाविभागस्य पक्षतः उपस्थापितानां दत्तांशानाम् अनुसारेण प्रदेशस्य सर्वकारीयेषु प्राथमिक-माध्यमिक- उच्च- वरिष्ठ-माध्यमिक-विद्यालयेषु च शिक्षकाणां ८२,५६४ पदानि स्वीकृतानि सन्ति। एतेषु १४,७५४ पदानि रिक्तानि तिष्ठन्ति। प्रदेशे स्वीकृतपदानां तुलनायां प्रायः अष्टादशप्रतिशतं (१८%) पदानि रिक्तानि सन्ति।

बुधवासरे विधायकस्य हंसराजस्य प्रश्नस्य लिखितोत्तरं ददता शिक्षामन्त्रिणा रोहितठाकुरेण कथितं यत् जेबीटी शिक्षकाणां ४,००८, शारीरिकशिक्षकाणां १,२३२ पदानि रिक्तानि सन्ति। सः सूचितवान् यत् प्रदेशे साम्प्रतं देशस्य सर्वश्रेष्ठः छात्र- अध्यापक- अनुपातः विद्यते। प्राथमिकस्तरे प्रतिद्वादशविद्यार्थिषु (१२) एकः शिक्षकः, माध्यमिकस्तरे प्रति-एकादशविद्यार्थिषु एकः शिक्षकः, उच्च- वरिष्ठ- माध्यमिकस्तरे प्रतिदश-विद्यार्थिषु एकः शिक्षकः उपलब्धः अस्ति। रिक्तपदानि प्राथमिकतायाः आधारेण पूरयितुं प्रयासाः क्रियन्ते। न्यूनछात्रसंख्यायुक्तानि शिक्षणसंस्थानानि ध्यात्वा विद्यालयानां युक्तिकरणे बलम् प्रदीयते।

शिक्षक- श्रेणी	स्वीकृतपदानि	रिक्तपदानि
जेबीटी (JBT)	२०,११६	४,००८
शारीरिकशिक्षकः (PET)	४,४६४	१,२३२
प्रवक्ता (सूचना-प्रौद्योगिकी/ IP)	१,७८६	९७६
प्रवक्ता (संस्कृतम्)	५,०८२	७३५
मुख्यशिक्षकः	९५६	६३९
प्रवक्ता (राजनीतिशास्त्रम्)	२,०१६	३८५
प्रवक्ता (हिन्दी)	२,०२५	३५५
भाषा-अध्यापकः	३,२२५	३२१
प्रवक्ता (आङ्ग्लभाषा)	२,२४१	३२९
प्रवक्ता (वाणिज्यम्)	१,६३०	३२१

सीबीएसई-विद्यालयेषु एकसहस्र-सप्तशत- सप्त (१,७०७) शिक्षकाणां नियुक्तिः अवशिष्टा।

'सीबीएसई' संस्थायाः सम्बद्धेषु सर्वकारी-विद्यालयेषु 'उप-संवर्ग-योजनायाः' (सब-कैडर योजना) अन्तर्गततया विविधविषयाणां ३,४६८ शिक्षकान् नियोक्तुं स्वीकृतिः प्रदत्ता अस्ति। एतेषु एकसहस्र- सप्तशत- एकषष्टिः १,७६१ शिक्षकाणां नियुक्तिः सञ्जाता अस्ति, यदा तु १,७०७ शिक्षकाणां नियुक्तिः अधुना लम्बिता वर्तते। भाजपा- विधायकस्य सुधीरशर्मणः प्रश्नस्य लिखितोत्तरं ददता शिक्षामन्त्रिणा रोहितठाकुरेण कथितं यद् अस्मिन् संस्कृतं, शारीरिकशिक्षा, चित्रकला (ड्राइङ्ग), ललितकला च सदृशेषु विषयेषु स्वीकृतपदानां तुलनायाम् अद्यावधि काऽपि नियुक्तिः न अभवत्। संस्कृतस्य सार्धैकशतं (१५०), शारीरिकशिक्षायाः सार्धैकशतं (१५०), चित्रकलायाः सार्धैकशतं (१५०), ललितकलायाश्च सार्धैशतं (१५०) शिक्षकाणां नियुक्तिः लम्बिता अस्ति। एतदतिरिच्य लोकप्रशासनस्य पञ्चविंशत्यधिकं द्विशतं (२२५) पदेष्वपि नियुक्तिः अवशिष्टा वर्तते।

विधानसभा-परिसरे सत्तापक्ष-प्रतिपक्षयोः उद्घोषणाः, काङ्ग्रेस-विधायकैः उद्घोष-लिखितानि फलकानि गृहीत्वा कृतं प्रदर्शनम्

हिमसंस्कृतवार्ता — धर्मशाला। हिमाचलप्रदेश-विधानसभायाः शीतकालीन-अधिवेशनस्य तृतीये दिने बुधवासरे सदनस्य बहिः राजनैतिक-शक्तिप्रदर्शनं द्रष्टुं प्राप्तम्। मङ्गलवासरस्य भाजपा-प्रदर्शनस्य प्रत्युत्तरे बुधवासरे प्रातः काङ्ग्रेस-विधायकैः अग्रसरतां स्वीकुर्वद्भिः विधानसभा-परिसरे तीव्रं प्रदर्शनं कृतम्। 'हिमाचलस्य योद्धा कीदृशः स्यात्, सुक्खू-भ्राता सदृशः स्यात्' तथा च 'हिमाचलस्य सम्पदां लुण्ठयितुं न दास्यामः' सदृशैः उद्घोषैः सम्पूर्णः विधानसभा-परिसरः गुञ्जायमानः अभवत्।

काङ्ग्रेस-दलस्य प्रदेशाध्यक्षस्य विधायकस्य च विनयकुमारस्य नेतृत्वे विधायकाः 'हिमाचल ऑन् सेल्' (Himachal on Sale) इति लिखितैः ध्वजपटैः फलकैः (तख्तियां) च सह विधानसभा-परिसरं प्राप्तवन्तः। विधायकैः परिसरे शोभायात्रां (जुलूसं) निष्कासयद्भिः मुख्यद्वारं यावत् प्रदर्शनं कृतं तथा भाजपा-दलस्य विरुद्धं तीव्रम् उद्घोषणं विहितम्। प्रदर्शने मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खू-महोदयोऽपि सम्मिलितः अतिष्ठत्। तेन सह तकनीकीशिक्षा-मन्त्री राजेशधर्माणी, विधायिका अनुराधाराणा, अर्की-क्षेत्रस्य विधायकः सञ्जय-अवस्थी, केवलसिंहपठानिया सहितम् अन्ये च विधायकाः उपस्थिताः आसन्।

विनयकुमारः अवदत् यत् प्रतिपक्षेण सदने कार्यस्थगनप्रस्तावम् (काम रोको प्रस्ताव) आनीय एतत् दर्शयितुं प्रयासः कृतः यत् केवलं सः एव हिमाचलस्य हितानां रक्षणं कुर्वन् अस्ति, यदा तु काङ्ग्रेस-दलं जनतायाः हितानां रक्षणं न करोति। आनेष्यते। सः अकथयत् यत् यद्यपि अस्मिन् प्रस्तावे भाजपा-दलाय चर्चायाः अनुमतिः प्रदत्ता आसीत्, किन्तु प्रतिपक्षनेत्रा जयरामठाकुरेण स्वकीयां वार्तां आरब्धुमेव दश निमेषाः स्वीकृताः। प्रतिपक्षस्य उद्देश्यं बहिर्गमनं (वॉकाउट्) कर्तुम् आसीत्, किन्तु काङ्ग्रेस-दलेन तथा भवितुं न दत्तम्। विनयकुमारः प्रावोचत् यत् भाजपा-पक्षतः आनीताः त्रयः प्रस्तावाः अस्वीकृताः कृताः, यदा तु अवशिष्टान् प्रस्तावान् स्वीकृत्य हिमाचलस्य हितेषु चर्चा विहिता।

तेन आरोपः आरोपितः यत् भाजपा-दलं जनतायाः हितानां रक्षणे असफलम् अभवत्; मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुक्खू-महोदयस्य नेतृत्वे सर्वकारेण जनतायाः हितानां सङ्ग्रामः दृढतया कृतः अस्ति। सः अवदत् यत् हिमाचलम् आत्मनिर्भरं भवितुम् इच्छति तथा च सम्पूर्णं काङ्ग्रेस-विधायकदलं मुख्यमन्त्रिणा सह स्थितम् अस्ति। सुक्खूः तेषां नेता वर्तते तथा सर्वे विधायकाः पूर्ण-ऊर्जया सह तस्य नेतृत्वे कार्यं कुर्वन्ति। सर्वकारीयसम्पत्तीनां पट्टिकायां (लीज-आधारे) दानस्य प्रश्ने सः स्पष्टीकृतवान् यत् सर्वकारः सम्पत्तिः न विक्रीणाति, अपि तु ताभ्यः राजस्वम् अर्जयितुं दिशि कार्यं कुर्वन् अस्ति। विधानसभा-परिसरे सञ्जातम् इदं प्रदर्शनं काङ्ग्रेस-पक्षतः भाजपा-दलस्य आरोपाणाम् उत्तरं दातुं तथा मुख्यमन्त्रिणः नेतृत्वे विधायकदलस्य एकतां प्रदर्शयितुं राजनैतिकप्रयासरूपेण दृश्यते।

हिमाचलस्य सम्पदां रक्षितुम् आनेष्यते विधेयकम् - मुख्यमन्त्री सुक्खूः

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खूः अवदत् यत् पूर्वतन-भाजपासर्वकारेण हिमाचलप्रदेशस्य हितानि विक्रीतानि सन्ति। सः अकथयत् यत् सदनस्य अन्तः भाजपा-दलेन नियम-६७ अन्तर्गततया कार्यस्थगनप्रस्तावः आनीतः, किन्तु एतत् सति अपि प्रतिपक्षः स्वकीयां वार्तां स्थापयितुं न शक्नोति। कार्यस्थगनप्रस्तावः तदा आनीयते, यदा प्रदेशे काचित् महती आपत्कालीनस्थितिः भवति। गतावसरेऽपि कार्यस्थगनप्रस्तावः आनीतः आसीत्। मुख्यमन्त्री प्रावोचत् यत् भाजपासर्वकारेण बद्दी-क्षेत्रे पञ्चसहस्रं (५,०००) बीघा-परिमिता भूमिः 'कस्टमाइज्ड्-पैकेज' इत्यस्य नाम्नि नवनवतिवर्षपर्यन्तं (९९ वर्षाणि यावत्) पट्टिकायाम् (लीज-आधारे) एकरूप्यकेण प्रदत्ता। भूमेः पञ्जीकरणशुल्कमपि (रजिस्ट्री-फीस) न गृहीतम्। सः अवदत् यत् हिमाचलस्य सम्पदां रक्षितुम् अस्मिन्नेव अधिवेशने एकं विधेयकम्

सिद्धार्थनगरे किसानदिवसस्य आयोजनम्; कृषकसमस्यानां समयबद्धनिराकरणाय जिलाधिकारिणः निर्देशाः

हिमसंस्कृतवार्ताःवृजेशकुमारपाण्डेयः, सिद्धार्थनगरम्। जिलाधिकारिणः गौरवसिंह सोगरवालस्य अध्यक्षतायां किसानदिवसस्य आयोजनं सम्पन्नम्। अस्मिन् अवसरे जनपदस्य कृषकाः स्वकीयाः समस्याः, कृषिसम्बद्धाः कठिनताः च जिलाधिकारिणः पुरतः प्रस्तुतवन्तः। जिलाधिकारी महोदयः कृषकैः प्रस्तुतानां समस्याणां गम्भीरतापूर्वकं श्रवणं कृत्वा सम्बद्ध- विभागानाम् अधिकारिभ्यः निर्देशं दत्तवान् यत् कृषकाणां सर्वासां समस्याणां प्राथमिकतया समयबद्धं गुणवत्तापूर्णं च निराकरणं सुनिश्चितं कुर्वन्तु। तेन अधिकारिणः स्पष्टतया निर्दिष्टाः यत् कृषकाणां हितानि सर्वाधिकं महत्त्वपूर्णानि सन्ति। अतः कृषकैः प्राप्तानां शिकायतानां निराकरणे किमपि शैथिल्यं न करणीयम्। कृषकाणां समस्यासु संवेदनशीलतया कार्यं कुर्वन्तु, निर्धारित- समयसीमायां समाधानं विधाय कृषकान् उपकुर्वन्तु।

पूजोत्सवेषु पर्वकालेषु च उत्तररेलवेण यात्रिणां यात्रायाः

सफलं सञ्चालनम्, एककोट्यधिकाः द्व्यशीतिलक्षाः जनाः कृतवन्तः यात्रा

हिमसंस्कृतवार्ताः- नवदेहली, १८ नवम्बर २०२६। उत्तररेलद्वारा अस्मिन् वर्षे पूजोत्सवानां विविधपर्वणां च अवसरे प्रायः एककोट्यधिकाः द्व्यशीतिलक्षाः (१,८२,००,०००) यात्रिणः सफलतया यात्रिताः। विगतवर्षस्य समानावधिना सह तुलनायां अस्मिन् वर्षे यात्रिकाणां सङ्ख्यायां प्रायः १०,००,००० यात्रिणः वर्धिताः इति अभिलेखितम्। रेलयानानां वहनक्षमतावर्धनाय रणनीतिकयोजनायाः निर्माणम्, विशेषरेलयानानां सङ्ख्यायां वृद्धिः, यानकक्षाणां सङ्ख्यावर्धनं यात्रिकाणां निरन्तरमागधायाः निरीक्षणं च इत्येतैः उपायैः उत्तररेलवेण यात्रिकसेवायाः व्यवस्थायां महत्त्वपूर्णः सुधारः कृतः। एतेषां समन्वितप्रयत्नानां फलस्वरूपम् उत्तररेलवेण विगतवर्षस्य परिचालनमानकान् अतिक्रम्य अधिकं श्रेष्ठं प्रदर्शनं प्रदर्शितम्। पर्वकालेषु यात्रिणां वर्धमानायाः आवश्यकतायाः पूर्तये रेलप्रशासनेन कृताः एते प्रयासाः प्रशंसनीयाः सन्ति।

भारतं गम्भीरस्य आर्थिकसङ्कटस्य समीपे वर्तते इति लोकसभायां प्रतिपक्षनेतुः राहुलगान्धिनः वक्तव्यम्

न्यूयॉर्क (पी.टी.आई.)। लोकसभायां प्रतिपक्षनेता राहुलगान्धी उक्तवान् यत् भारतं गम्भीरस्य आर्थिकसङ्कटस्य समीपे तिष्ठति। देशे वर्धमाना बेरोजगारी, दुर्बलीभूतं विनिर्माणक्षेत्रं (मैन्यूफैक्चरिंग) तथा च शिक्षाप्रणाल्याः समस्याः प्रति चिन्तां प्रकटयन् सः सचेतयत् यत् यदि भारतं वर्तमान-आर्थिकनीतिभिः सह अग्रे सरति, तर्हि देशेन गम्भीराणां कठिनतानां सम्मुखीकरणं करणीयं भविष्यति। मङ्गलवासरे 'कोलम्बिया-विश्वविद्यालये' आयोजिते एकस्मिन् कार्यक्रमे भाषमाणः राहुलगान्धी अवदत् यत् भारतस्य आर्थिकप्रारूपं (मॉडल) विगतदशकात् अपेक्षितं परिणामं न ददाति। सः सर्वकारस्य 'मेक इन इंडिया' तथा च 'स्टार्टअप इंडिया' इत्यादीनां योजनानाम् आलोचनां कुर्वन् अवदत् यत् एताः योजनाः देशस्य आर्थिक-आधारं सुदृढीकरणे असफलाः अभवन्। उत्तरप्रदेशस्य आगामी-विधानसभानिर्वाचनं प्रति लक्ष्यीकृत्य तेनोक्तं यत् अस्माकं गठबन्धनं वर्तते वयं च सुदृढायां स्थितौ स्मः, परन्तु "मतचौर्यस्य" (वोट चोरी) बृहत् प्रश्नः अद्यापि विद्यमानः अस्ति।

परिक्रमामेलायां रात्रौ ११ वादनपर्यन्तं भविष्यन्ति श्रीरामललायाः दर्शनानि

१८ तः २२ नवम्बरमासपर्यन्तं व्यवस्था प्रचलिती भविष्यति, सायंकालीनारत्यात्राः पश्चात् रात्रौ ९:३० वादने पुनः प्रवेशः लप्स्यते।

हिमसंस्कृतवार्ताः- वृजेशकुमारपाण्डेयः, अयोध्या, १७ नवम्बर २०२६। अक्षय्यनवमीतः आरभ्यमाणं चतुर्दशकोसी- पञ्चकोसी-परिक्रमामेलां दृष्ट्वा श्रीरामजन्मभूमितीर्थक्षेत्रन्यासेन श्रीरामललाविराजमानस्य रात्रिकालीनदर्शनस्य समयः एकहोरां वर्धयितुं निर्णयः गृहीतः अस्ति। १८ तः २२ नवम्बरमासपर्यन्तं श्रद्धालवः रात्रौ ११ वादनपर्यन्तं दर्शनं कर्तुं शक्ष्यन्ति। नियमित-व्यवस्थायां मुख्यद्वारेण दर्शनार्थं प्रवेशः रात्रौ ८:४५ वादने पिहितः भवति। परिवर्तितव्यवस्थायां रात्रौ ८:४५ वादने भोगाय सायंकालीनारत्यै च दर्शनानि स्थगितानि भविष्यन्ति। सायंकालीनारत्याः पश्चात् रात्रौ ९:३० वादने मुख्यद्वारेण प्रवेशः दर्शनानि च पुनः आरप्स्यन्ते तथा रात्रौ ११ वादनपर्यन्तं प्रचलन्ति। न्यासस्य मुख्यकार्यपालकाधिकारिणा एयर-मार्शल- जितेन्द्रमिश्रेण (सेवानिवृत्तेन) न्यासस्य प्रमुखपदाधिकारिभ्यः आरक्षि- अधीक्षकाय (सुरक्षा) च समये कृतस्य परिवर्तनस्य सूचना प्रदत्ता अस्ति, येन दर्शनव्यवस्था सुचारुरूपेण सञ्चालिता भवितुं शक्नोति। चतुर्दशकोसीपरिक्रमा १७ तथा १८ नवम्बरमासयोः मध्यरात्रेः पश्चात्, बुधवासरे प्रातः १:२० वादने आरप्स्यते। अस्याः समापनं शुक्रवासरे, २० नवम्बरमासे प्रातः २:५५ वादने भविष्यति। परिक्रमायां भागं ग्रहीतुम् आगच्छतां सहस्रशः श्रद्धालूनां श्रीरामललायाः दर्शनार्थम् आगमनस्य सम्भावना वर्तते। अतः न्यासेन दर्शनस्य समयं रात्रौ ११ वादनपर्यन्तं (एकहोराम् अधिकम्) कर्तुं निर्णयः गृहीतः अस्ति।

सादरम्, सुभाषचन्द्रसिंहः समाचारप्रबन्धकः
श्रीरामजन्मभूमितीर्थक्षेत्रन्यासः, अयोध्या
सम्पर्कः - +९१-८००९५२२१११
ईमेल- contact@srjbtkshetra.org

अंशविपणिसमाचारः

भारतीयांशविपण्यां मूल्यह्रासः

हिमसंस्कृतवार्ताः - डॉ विमलेश झा,
भारतीयांशविपण्यां मूल्यह्रासेन सह रक्तवर्णे समाप्तं जातम्। विगतयोः द्वयोः व्यवसायदिवसयोः निरन्तरवृद्धेः अनन्तरं अद्य विपण्यां लाभांशप्राप्तस्य विक्रयभारस्य च प्रभावः स्पष्टतया दृश्यते स्म। बीएसईसेन्सेक्सः व्यवसायकाले अन्तर्दिवसीयस्तरे ७०० तः ७५० अङ्काधिकं यावत् अधः पतितः। अन्ते च सः ५००.३८ अङ्कैः (०.६० प्रतिशतं) न्यूनः भूत्वा ८२,०३१.८१ अङ्कस्तरे आगतः। एनएसईनिफ्टीसूचकाङ्कः १५९ अङ्कैः पतितः। व्यवसायकाले सः २५,१५० अङ्कानाम् अधोस्तरम् अपि प्राप्तवान्। निफ्टी-मिडकैप१०० सूचकाङ्के एकप्रतिशतादधिकः ह्रासः अभवत्, यदा तु स्मॉलकैपसूचकाङ्के अर्धप्रतिशतादपि न्यूनः ह्रासः अभवत्। अद्यतनव्यवसाये निवेशकाः लाभांशप्राप्त्यर्थं स्वकीयाः अंशपत्राणि विक्रीतवन्तः, येन विपण्यां विक्रयभारः वर्धितः। परिणामतः प्रमुखसूचकाङ्कयोः पतनं जातम्।

आयुषमन्त्रिणः नेतृत्वे लखनऊ-नगरे विभागीय-समीक्षागोष्ठी सम्पन्ना

आयुर्वेदादि- चिकित्सासेवाः सुदृढीकरणाय गुणवत्तासंवर्धनाय च विशेषः प्राधान्यम्।

हिमसंस्कृतवार्ताः- वृजेशकुमारपाण्डेयः, लखनऊम्, १८ नवम्बर २०२६। उत्तरप्रदेशस्य आयुषमन्त्रिणः दयाशङ्करमिश्रस्य 'दयालु' इत्यस्य नेतृत्वे अद्य लखनऊनगरे मिशनकार्यालये आयुषविभागस्य महत्त्वपूर्णा समीक्षागोष्ठी आयोजिता। अस्यां गोष्ठ्यां विभागीयाधिकारिणः, पञ्चाशच्छय्यायुक्तानाम् एकीकृतायुष- चिकित्सालयानां चिकित्साधीक्षकाः तथा राजकीय- आयुषमहाविद्यालयानां प्राचार्याः सहभागितवन्तः। गोष्ठ्याम् आयुषविभागेन सञ्चालितानां विविधयोजनानां कार्यक्रमाणां च प्रगतेः, चिकित्सालयेषु उपलब्धानां स्वास्थ्यसुविधानां गुणवत्तायाः, चिकित्सा-सेवानां विस्तारस्य, राजकीययायुष-महाविद्यालयानां शैक्षणिक- प्रशासनिक- व्यवस्थानां च विस्तृतया समीक्षा कृता। अस्मिन्नवसरे आयुषचिकित्सासेवाः अधिकप्रभावशालिन्यः कथं भवन्तु, स्वास्थ्यसुविधानां गुणवत्ता कथं वर्धेत तथा विभागीययोजनानां कार्यान्वयनं कथं सम्यग्रूपेण भवेत् इत्यादिषु विषयेषु विशेषतया विचारविमर्शः कृतः। गोष्ठ्यां आयुषमहानिदेशकः गौरीशङ्करप्रियदर्शी, आयुष-विभागस्य विशेषसचिवः मदनसिंहगब्यालः इत्यादयः विभागीयाधिकारिणः उपस्थिताः आसन्। प्रदेशे आयुषचिकित्साव्यवस्थायाः सुदृढीकरणाय, जन-सामान्याय गुणवत्तापूर्णचिकित्सासुविधानां सुलभोप-लब्धये च इयं समीक्षागोष्ठी महत्त्वपूर्णा इति मन्यते। आयुषग्रामे हर्षोल्लासेन गोपाष्टमीमहोत्सवः सम्पन्नः।

कृषकदिवसस्य अस्य आयोजनेन कृषकाणां समस्याः प्रशासनस्य समक्षं प्रस्तुताः, तासां शीघ्रसमाधानाय च आवश्यकाः निर्देशाः प्रदत्ताः

हिमसंस्कृतवार्ताः- वृजेश कुमार पाण्डेयः, सिद्धार्थनगरम्, बुधवारम्, १८ नवम्बर २०२६। सिद्धार्थनगरजनपदे राज्यकर्मचारिसंयुक्तपरिषदः, डी. पी. ए. इत्यनयोः च संयुक्ततत्त्वावधाने राज्य-कर्मचारि- संयुक्तपरिषदः डी. पी. ए. च अध्यक्षस्य वाई. पी. यादवमहोदयस्य नेतृत्वे कर्मचारिसङ्घटनानां प्रतिनिधिमण्डलेन नवागतस्य जिलाधिकारीमहोदयस्य शिष्टाचारमेलनं कृता। अस्मिन् अवसरे प्रतिनिधिमण्डलस्य सदस्यैः जिलाधिकारीमहोदयस्य पुष्पगुच्छादिभिः स्वागतं कृत्वा हार्दिकमभिनन्दनं समर्पितम्। प्रतिनिधिमण्डले राज्यकर्मचारिसंयुक्तपरिषदः मन्त्री शिवाकान्तपाण्डेयः, परिषदः वरिष्ठोपाध्यक्षः, डी. पी. ए. सिद्धार्थनगरस्य मन्त्री गोविन्दप्रसादओझा, रोडवेजकर्मचारिसङ्घस्य अध्यक्षः, परिषदः सङ्घर्षगणस्य अध्यक्षः दिनेशमिश्रः, सम्प्रेक्षकः सुरेन्द्रजाटवः, बृजेश-कुमारपाण्डेयः, पङ्कजपासवानः, श्रीशश्रीवास्तवः, रजनीशकुमारद्विवेदी, कुण्डलीप्रसादः, के.सी.पाण्डेयः, कृष्णकुमारपाण्डेयः, प्रेमसागरः, प्रेमसागरचौधरी च उपस्थिताः आसन्। अस्मिन्नवसरे जिलाधिकारीमहोदयः सर्वेभ्यः सम्मानितेभ्यः पदाधिकारिभ्यः परिचयं प्राप्य स्वेच्छया स्वगणनाप्रक्रियायां सहभागितां कर्तुं साग्रहम् अनुरोधं कृतवान्। प्रतिनिधिमण्डलस्य सदस्यैः सह जिलाधिकारीमहोदयेन विविधकर्मचारिसङ्घटनानां क्रियाकलापानां परस्परसमन्वयस्य च विषये सौहार्दपूर्णः संवादः कृतः। अस्याः शिष्टाचारमेलनस्य माध्यमेन प्रशासनस्य कर्मचारिसङ्घटनानां च मध्ये परस्परसहयोगस्य समन्वयस्य च भावनायाः अभिवृद्धिः जाता।

कुण्डायां पाकिस्तानीहिन्दुशरणार्थिपरिवारैः सह सामूहिकः हनुमच्चालीसाहवनानुष्ठानः, सनातनैकतायाः भावपूर्णं दर्शनम्

हिमसंस्कृतवार्ताः- वृजेशकुमारपाण्डेयः, प्रतापगढम्, उत्तरप्रदेशम्। उत्तरप्रदेशस्य प्रतापगढजनपदस्य कुण्डानगरे आयोजितायाः श्रीरामकथायाः द्वितीयदिवसात् पूर्वम् आस्थायाः, धार्मिकसम्मानस्य, सनातनैकतायाश्च अनुपमं दृश्यं दृष्टिगोचरम् अभवत्। अस्मिन् अवसरे बागेश्वरधाम्नः पूज्यः सरकारः, जनसत्तादलस्य राष्ट्रियाध्यक्षः रघुराजप्रतापसिंहः 'राजाभैया', विधायकः उमेशशर्मा, दीपसिंहराणा, राजाभैयामहोदयस्य विदेशात् समागताः अतिथयः च पाकिस्तानदेशात् आगतैः हिन्दूशरणार्थिपरिवारैः सह उपविश्य सामूहिकं हनुमच्चालीसाहवनानुष्ठानं सम्पन्नवन्तः। अस्मिन् धार्मिकानुष्ठाने पाकिस्तानदेशात् आगतानां सर्वेषां हिन्दूशरणार्थिपरिवाराणां विशेषरूपेण निमन्त्रणं कृत्वा ससम्मानं सहभागितां कारिता। हवनानुष्ठानात् पूर्वं सर्वेषां परिवाराणां पारम्परिकविधिना तिलकं कृत्वा हस्तेषु रक्षासूत्राणि बध्वा स्वागतं कृतम्। ततः सर्वे परिवाराः पृथक् पृथक् यज्ञकुण्डेषु उपवेशिताः। वैदिकमन्त्राणां स्वस्तिवाचनस्य च पवित्रध्वनिभिः सह विधिविधानपूर्वकं पूजनार्चनं सम्पन्नम्। तदनन्तरं पूज्यबागेश्वरसरकारस्य राजाभैयामहोदयस्य च सान्निध्ये सर्वैः पाकिस्तानीहिन्दूपरिवारैः सामूहिकरूपेण हनुमच्चालीसायाः चौपायानां पाठं कुर्वद्भिः यज्ञकुण्डेषु आहुतयः समर्पिताः तथा भगवान् हनुमतः आशीर्वादः प्राप्तः। पाकिस्तानदेशात् समागतेभ्यः हिन्दुपरिवारेभ्यः अयं विशेषः स्मरणीयश्च अवसरः आसीत्। ते प्रथमवारम् एतादृशे विशालस्तरीये सामूहिकधार्मिकानुष्ठाने सहभागी अभवन्। आयोजकैः तेभ्यः विशेषं सम्मानं प्राथमिकतां च प्रदाय अनुष्ठाने सहभागितायाः अवसरः प्रदत्तः। तेन सर्वेषां मुखेषु प्रसन्नतायाः उत्साहस्य च भावः स्पष्टतया दृश्यते स्म। सर्वैः पाकिस्तानीहिन्दूपरिवारैः अस्य भव्यधार्मिकायोजनस्य आयोजकाय रघुराजप्रतापसिंहाय 'राजाभैया' इत्यस्मै कृतज्ञता प्रकटिता। ते च पूज्यबागेश्वरसरकारात् आशीर्वादं प्राप्य सनातनसंस्कृतौ धार्मिकपरम्परासु च स्वकीयां श्रद्धां प्रकटितवन्तः। कुण्डायाः पवित्रभूमौ सम्पन्नमिदं सामूहिकं हनुमच्चालीसाहवनानुष्ठानं सामाजिकसमरसतायाः, धार्मिकसम्मानस्य, पारस्परिकसद्भावस्य, सनातनधर्मपरम्परायां दृढश्रद्धायाश्च भावपूर्णं प्रतीकं जातम्। अस्य आयोजनस्य माध्यमेन धार्मिकैकतायाः मानवतायाश्च सुन्दरः सन्देशः प्रसारितः।

देवोत्थानैकादश्याः पावनपर्वणि भगवतः श्रीहरिविष्णोः आराधनया भक्तानां कल्याणम्

हिमसंस्कृतवार्ताःवृजेश कुमार पाण्डेय

अयोध्या। सनातनधर्मपरम्परायां देवोत्थानैकादश्याः महत्त्वं विशेषरूपेण वर्णितम् अस्ति। अस्मिन् पवित्रे दिवसे भगवान् श्रीहरिर्विष्णुः योगनिद्रायाः जागरणं करोति इति धार्मिकमान्यता अस्ति। भगवतः जागरणेन सह एव शुभानां माङ्गलिककार्याणाम् आरम्भः भवति इति परम्परा प्रचलिता अस्ति। अस्याः पुण्यतिथेः अवसरे श्रद्धालवः व्रताचरणेन, भगवतः श्रीविष्णोः विधिवत्पूजनेन, हरिनामसङ्कीर्तनेन च भगवतः कृपाप्राप्त्यर्थं प्रार्थनां कुर्वन्ति। एषा तिथिः भक्तानां कृते आत्मशुद्धेः, भक्तिभावस्य, आध्यात्मिकचिन्तनस्य च विशेषः अवसरः अस्ति। अस्मिन् पावने अवसरे जगद्गुरुः राघवाचार्यः, अयोध्या, सर्वान् श्रद्धालून् भगवतः श्रीहरिविष्णोः चरणयोः भक्तिभावेन समर्पिताः भवितुं तथा अस्याः पुण्यतिथेः आध्यात्मिकमहत्त्वम् अवगन्तुं प्रेरयति। भगवान् श्रीहरिः सर्वेषां भक्तानां जीवनं सुखसमृद्धिभिः, शान्त्या, भक्त्या च परिपूरयतु। श्रीमन्नारायणस्य जयः। शिक्षकाणाम् ऐक्यस्य शक्तिप्रदर्शनम् — शतशः शिक्षकैः भव्यः विरोधजुलूसः आयोजितः।

धन्वन्तरि गोसेवालयस्य सेवाकर्मिणः

सम्मानिताः, गौसेवायाः महत्त्वं प्रतिपादितम्

हिमसंस्कृतवार्ताः- वृजेशकुमारपाण्डेयः, चित्रकूटधामः, १८ नवम्बर २०२६। चित्रकूटधाम्नि आचार्येण डॉ. मदनगोपालवाजपेयीमहोदयेन सञ्चालिते सूरजकुण्डमार्गस्थिते धन्वन्तरि गोसेवालये, आयुषग्रामन्यासे, नवम्बरमासस्य सप्तदशे दिनाङ्के, मङ्गलवासरे, गोपाष्टमीमहोत्सवः अत्यन्तेन भक्तिभावेन, उत्साहेन सेवाभावेन च हर्षोल्लासपूर्वकं समायोजितः। प्रतिवर्षमिव अस्मिन् वर्षेऽपि आयोजिते महोत्सवे गोपूजनम्, अतिथिसम्मानम्, आशीर्वचनं गोशालायां निष्ठया सेवां कुर्वतां सेवाकर्मिणां सम्माननम् इत्यादयः विविधाः कार्यक्रमाः सम्पन्नाः। अयं कार्यक्रमः पूज्याचार्यस्य डॉ. मदनगोपालवाजपेयीमहोदयस्य सान्निध्ये अध्यक्षतायां च सम्पन्नः। सः भारतसर्वकारस्य आयुषमन्त्रालयान्तर्गतस्य राष्ट्रीय- युषविज्ञानसंस्थानस्य गुरुरूपेण तथा आयुषग्रामन्यासस्य अध्यक्षरूपेण कार्यरतः अस्ति। कार्यक्रमस्य शुभारम्भः विधिविधानपूर्वकं गोपूजनेन अभवत्। ततः समुपस्थितानाम् अतिथीनां सत्कारः कृतः। गोसेवालये निष्ठया सेवां कुर्वन्तः कर्मचारिणः सम्मानिताः पुरस्कारैश्च पुरस्कृताः। अस्मिन्नवसरे विश्वहिन्दूपरिषदः जिलाध्यक्षः राजेन्द्रत्रिवेदीमहोदयः, राकेशद्विवेदीमहोदयः, उमा आयुर्वेदिक्स-प्रतिष्ठानस्य विमलमिश्रमहोदयः, सी. आर. ए. वी. संस्थानस्य शिष्याः च सहिताः अनेके गणमान्याः जनाः उपस्थिताः आसन्। आयुषग्रामचिकित्सालयस्य समस्तः कर्मचारीवर्गः, गुरुकुलस्य शिक्षकाः छात्राश्च, चिकित्सालये उपचारार्थं प्रविष्टानां रोगिणां परिजनाः अपि कार्यक्रमे सहभागितवन्तः। विश्वहिन्दूपरिषदः जिलाध्यक्षः राजेन्द्रत्रिवेदीमहोदयः अवदत् यत् पूज्याचार्येण चित्रकूटस्य पवित्रभूमौ विशालायाः, स्वच्छायाः सुव्यवस्थितायाश्च गोशालायाः स्थापनां कृत्वा समाजाय सेवायाः अनुकरणीयमादर्शं प्रस्तुतम्। धन्वन्तरि गोसेवालये या निष्ठया अनुशासनेन च गोसेवा क्रियते, सा सम्पूर्णस्य समाजस्य कृते प्रेरणास्रोतः अस्ति।पूज्यगुरवः आचार्याः डॉ. मदनगोपालवाजपेयीमहोदयाः स्वकीयेषु आशीर्वचनेषु अवदन्- "गावः अस्माकं मातृशक्तयः सन्ति। मम सङ्कल्पः अस्ति यत् प्रत्येकायाः गोः पालनं राजमातुः इव भवेत्। निष्कामभावेन आलस्यरहिततया च कृता गोसेवा जीवने आरोग्यं, शान्तिं सिद्धिं च प्रददाति। प्रत्येकं गौः कामधेनुस्वरूपा अस्ति। तस्याः सेवां कुर्वन् एव वास्तविकं फलम् अवाप्नोति। "गवां दुग्धस्य आयुर्वेदीयमहत्त्वं प्रतिपादयन् गुरुवर्यः चरकसंहितायाः शास्त्रीयं वचनमपि उद्धृतवान्-

"तदेवंगुणमेवौजः सामान्यादभिवर्धयेत्।
प्रवरं जीवनीयानां क्षीरमुक्तं रसायनम्॥"

अस्य श्लोकस्य माध्यमेन तेन प्रतिपादितं यत् आयुर्वेदशास्त्रे क्षीरम् अर्थात् दुग्धं जीवनीयद्रव्येषु रसायनद्रव्येषु च श्रेष्ठं मन्यते। दुग्धस्य गुणानाम् ओजसा सह साम्यत्वात् तत् ओजसः वर्धकम् इति वर्णितम्।कार्यक्रमस्य समापनावसरे धन्वन्तरि गोसेवालयस्य सर्वे सेवाकर्मिणः तेषां सेवाभावस्य, निष्ठायाः समर्पणस्य च प्रशंसां कुर्वद्भिः सम्मानिताः पुरस्कारैश्च पुरस्कृताः। अयं गोपाष्टमीमहोत्सवः गोसेवायाः, भारतीयसंस्कृतेः, सनातनपरम्परायाः तथा समस्तजीवेषु करुणायाः सेवाभावस्य च सुन्दरं प्रतीकं समभवत्। गोसेवा एव लोकसेवा। गोमातुः कृपया समस्तं जनमानसं आरोग्यं, सुखं समृद्धिं च प्राप्नुयात्। धन्वन्तरि गोसेवालयः- आयुषग्रामन्यासः, चित्रकूटधाम।

स्वामीविवेकानन्द-युवसशक्तीकरणयोजनायाः क्रियान्वयनस्य

समीक्षोपवेशनं सम्पन्नम्

हिमसंस्कृतवार्ताः- वृजेशकुमारपाण्डेयः, सिद्धार्थनगरम्, बुधवारः, १८ नवम्बर २०२६।

जनपदस्य कलेक्ट्रेट कार्यालये अद्य १८ नवम्बर २०२६ दिनाङ्के स्वामीविवेकानन्द-युवसशक्तीकरण- योजनायाः प्रभाविणः क्रियान्वयनस्य विषये सम्बन्धिताधिकारिभिः सह समीक्षोपवेशनम् आयोजितम्। उपवेशने योजनायाः अन्तर्गतम् अधुना यावत् वितरितानां चलदूरवाणी-गणकयन्त्राणां (स्मार्टफोन), अङ्कीयफलकयन्त्राणां (टैबलेट) सङ्ख्या, उपलब्धता, भाविनः कार्ययोजनाश्च विषये विस्तृतां सूचनां प्राप्तवान्। उपवेशने अधिकारिभ्यः निर्देशः प्रदत्तः यत् प्रदेशस्य मुख्यमन्त्रिणः अभिप्रायानुसारं युवानः अङ्कीयप्रौद्योगिक्याः माध्यमेन सशक्ताः भवन्तु, इति उद्दिश्य प्रवर्तितायाः अस्याः महत्त्वपूर्णयोजनायाः क्रियान्वयनं पूर्णपारदर्शितया उत्तरदायित्वेन च सुनिश्चितं कुर्वन्तु। पात्रेभ्यः छात्रेभ्यः छात्राभ्यश्च योजनायाः लाभप्रदाने कापि लापरवाही अनियमितता वा न भवेत्। सर्वे सम्बन्धितविभागाः परस्परसमन्वयेन शासनस्य निर्देशानां शतप्रतिशतं पालनं सुनिश्चितं कुर्वन्तु। चलदूरवाणी-गणकयन्त्राणि, अङ्कीयफलकयन्त्राणि विद्यार्थिभ्यः अङ्कीयशिक्षायै, अन्तर्जालीयाध्ययनाय, प्रतियोगितापरीक्षाणां सज्जतायै, आधुनिक-प्रौद्योगिकीय- संसाधनानां च उपयोगाय महत्त्वपूर्णां भूमिकां निर्वक्ष्यन्ति। जनपदस्य युवानः प्रौद्योगिकीदृष्ट्या समर्थाः भवन्तु तथा शिक्षायाः रोजगारस्य च नूतनान् अवसरान् प्राप्नुयुः, इत्येव अस्य प्रयासस्य प्रमुखम् उद्देश्यम् अस्ति।

उत्तरप्रदेशे पञ्चायतनिर्वाचनं

२०२७ तमस्य वर्षस्य मईमासपर्यन्तं स्थगितम् भवितुम् अर्हति

ग्रामप्रधानानां कार्यकालसमाप्तेः अनन्तरं प्रशासकाः नियुक्ताः भविष्यन्ति, तेषां कार्यकालः षण्मासान् यावत् विस्तारितः

हिमसंस्कृतवार्ताःवृजेश कुमार पाण्डेय लखनऊम्। उत्तरप्रदेशे पञ्चायतनिर्वाचनस्य आयोजनं २०२७ तमस्य वर्षस्य मईमासपर्यन्तं विलम्बितं भवितुम् अर्हति। राज्यसर्वकारेण उत्तरप्रदेशपञ्चायत-राजसंशोधनाध्यादेशस्य अनुमोदनं कृतम्। अस्याध्यादेशस्य प्रावधानानुसारं नवम्बरमासे ग्रामप्रधानानां वर्तमानः कार्यकालः समाप्तेः अनन्तरं ते प्रशासकरूपेण नियुक्ताः भविष्यन्ति। प्रशासकानां कार्यकालः षण्मासान् यावत् विस्तारितः अस्ति। निर्वाचनप्रक्रियायाः सम्पन्नतापर्यन्तम् एषा व्यवस्था प्रवर्तिष्यते।मुख्यमन्त्रिणः योगी आदित्यनाथस्य अध्यक्षतायां बुधवासरे सम्पन्नायां मन्त्रिपरिषदः सभायां उत्तरप्रदेशपञ्चायतराजसंशोधनाध्यादेशस्य अनुमोदनं प्रदत्तम्। अस्य अन्तर्गतं पञ्चायतराज-अधिनियमस्य द्वादशायां धारायां तथा त्रि-क-धारायां संशोधनं कृतम्। एतस्यैव प्रावधानस्य आधारेण ग्रामप्रधानाः प्रशासकरूपेण नियुक्ताः भविष्यन्ति।नवम्बरमासे वर्तमानपञ्चायतानां कार्यकालः समाप्तः भविष्यति। अतः निर्वाचनस्य आयोजनपर्यन्तं पञ्चायतानां प्रशासनिककार्याणि प्रशासकैः सञ्चालितानि भविष्यन्ति।

अन्यपिछडावर्गायोगस्य प्रतिवेदनस्य प्रतीक्षा

पञ्चायतनिर्वाचने आरक्षणव्यवस्थायाः निर्धारणार्थं गठितस्य अन्यपिछडावर्गायोगस्य प्रतिवेदनम् अधुनापि अप्राप्तम् अस्ति। आयोगस्य प्रतिवेदनस्य प्राप्तौ निर्वाचनस्य सज्जतासु च समयः अपेक्षितः इति कारणेन राज्यसर्वकारेण प्रशासकीयव्यवस्थायाः विस्तारस्य निर्णयः कृतः। षण्मासात्मकः अयं विस्तारितः कालावधिः २०२७ तमस्य वर्षस्य मईमासपर्यन्तं भविष्यति। तेन सह अन्यपिछडावर्गायोगस्य कार्यकालः अपि विस्तारितः अस्ति।

एकत्रिंशत् प्रस्तावेषु त्रिंशत् प्रस्तावाः अनुमोदिताः

मन्त्रिपरिषदः सभायां समग्रतया एकत्रिंशत् प्रस्तावाः प्रस्तुताः आसन्।

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य लखनऊ-परिसरे राष्ट्रियैकतादिवसे भाषणप्रतियोगिता आयोजिता

विद्यार्थिभिः राष्ट्रियैक्यस्य, अखण्डतायाः सद्भावस्य च सन्देशः प्रदत्तः; शिवांशः प्रथमस्थानं प्राप्तवान्

हिमसंस्कृतवार्ताः। सत्येन्द्रपाठकः, लखनऊ।
केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य लखनऊ-परिसरे १८ नवम्बर २०२६ तमे दिनाङ्के राष्ट्रियैकतादिवसस्य उपलक्ष्ये कार्यक्रमः भाषणप्रतियोगिता च आयोजिता। कार्यक्रमे विद्यार्थिभिः स्ववक्तव्यैः राष्ट्रियैक्यस्य, अखण्डतायाः, सामाजिकसद्भावस्य राष्ट्रप्रेम्णश्च प्रेरणादायकः सन्देशः प्रदत्तः। कार्यक्रमस्य शुभारम्भः शिवांशुना हिमांशुना च वैदिकमङ्गलाचरणेन तथा अङ्कुरेण अखिलेशेन च लौकिकमङ्गलाचरणेन कृतः। कार्यक्रमस्य संयोजकः डॉ. रुद्रनारायणनरसिंहमिश्रः अतिथीनां उपस्थितजनानां च स्वागतं कुर्वन् आयोजनस्य उद्देश्यान् प्रकाशयत्। कार्यक्रमस्य अध्यक्षता परिसरनिदेशकः आचार्यः सर्वनारायणझा अकरोत्। स्वस्य प्रेरणादायके अध्यक्षीयसम्बोधने सः राष्ट्रियैक्यं राष्ट्रस्य अस्मितायाः, शक्तेः प्रगतेश्च मूलाधारम् इति प्रतिपादितवान्। तेन उक्तं यत् भारतस्य वास्तविकपरिचयः तस्य अद्वितीयायां सांस्कृतिकविविधतायाम्, समृद्धासु परम्परासु, पारस्परिकसद्भावे, सहयोगे राष्ट्रियैकात्म्ये च निहितः अस्ति। राष्ट्रस्य सुदृढता केवलं तस्य भौगोलिकसीमाभिः न, अपितु नागरिकाणां मध्ये विद्यमानेन परस्परविश्वासेन, समरसतया, सामूहिकया राष्ट्रियचेतनया च सुनिश्चितीभवति। सः विद्यार्थिषु राष्ट्रप्रेम्णः, अनुशासनस्य, नैतिकमूल्यानां, सामाजिकोत्तरदायित्वस्य राष्ट्रियैक्यभावनायाश्च विकासे शैक्षणिकसंस्थानानां महत्त्वपूर्णां भूमिकां विशेषतया प्रतिपादितवान्। तेन उक्तं यत् एतादृशाः आयोजनाः विद्यार्थिनां सर्वतोमुखव्यक्तित्वविकासेन सह तेषु राष्ट्रं प्रति कर्तव्यबोधस्य, सकारात्मकचिन्तनस्य सामाजिकप्रतिबद्धतायाश्च विकासं कुर्वन्ति। अन्ते सः विद्यार्थिनः आहूतवान् यत् ते स्वकीयाः व्यक्तिगतसिद्धीः राष्ट्रस्य प्रगतिना समाजस्य कल्याणेन च संयोज्य जागरूकाः, कर्तव्यनिष्ठाः उत्तरदायिनश्च नागरिकाः भवितुं सङ्कल्पं कुर्वन्तु। अस्मिन् अवसरे शिक्षाशास्त्रविभागस्य आचार्यः प्रो. गणेशशङ्करविद्यार्थी, प्राध्यापकः डॉ. कालिकाप्रसादशुक्लः, डॉ. अनुपकुमारपाण्डेयः, डॉ. विवेककुमारः च उपस्थिताः आसन्। तैः सह शिक्षाशास्त्रस्य प्रथमवर्षस्य छात्राध्यापकाः छात्राध्यापिकाश्च कार्यक्रमे सहभागितां कृतवन्तः। राष्ट्रियैकतादिवसस्य उपलक्ष्ये आयोजिता भाषणप्रतियोगितायां विद्यार्थिभिः राष्ट्रस्य एकतायाः, अखण्डतायाः, विविधतायाम् एकतायाः, सामाजिकसमरसतायाः राष्ट्रं प्रति नागरिकाणां कर्तव्यभावनायाश्च विषये स्वविचाराः प्रभावपूर्णरीत्या प्रस्तुताः। प्रतियोगितायां शिवांशः प्रथमस्थानं प्राप्तवान्। पण्डितः अभिषेकभट्टः राघवश्च संयुक्तरूपेण द्वितीयस्थानं प्राप्तवन्तौ। सूर्यप्रकाशः अखिलेशमिश्रश्च तृतीयस्थानं प्राप्तवन्तौ। कार्यक्रमस्य अन्ते विभागीयप्राध्यापकः डॉ. रुद्रनारायणनरसिंहमिश्रः धन्यवादज्ञापनं कुर्वन् कार्यक्रमस्य सफलतायै सहयोगं प्रदत्तवद्भ्यः आयोजकेभ्यः, वक्तृभ्यः, सर्वेभ्यः अतिथिभ्यः, आचार्येभ्यः, कर्मचारिभ्यः विद्यार्थिभ्यश्च कृतज्ञतां प्रकटितवान्। अस्मिन् अवसरे आदरणीयस्य निदेशकस्य मार्गदर्शनाय प्रेरणायै च विशेषरूपेण कृतज्ञता ज्ञापिता। कार्यक्रमे परिसरस्य प्राध्यापकाः, शोधच्छात्राः, छात्राः छात्र्यश्च उपस्थिताः आसन्।

वैश्विकमञ्चे पुनरपि देदीप्यमानः डीपीएस बोकारो; प्राचार्यः डॉ. गंगवारः मलेशियादेशे 'अन्ताराष्ट्रिय-नेतृत्व-पुरस्कार-२०२६' इत्यनेन सम्मानितः

(चित्रपरिचयः – वरिष्ठोपप्राचार्येण प्राचार्याय डॉ. गंगवाराय प्रतीकरूपेण सम्मानं समर्पयता।)

संवादलेखकः प्रेरकः च -सौरभः दे।

विश्वस्य श्रेष्ठेषु पञ्चविंशतिः शिक्षाविद्वत्सु झारखण्डराज्यात् एकमात्रं स्थानं प्राप्तवान् डॉ. गंगवारः; विद्यालयपरिवारे सर्वत्र हर्षोल्लासः

बोकारो: शिक्षाक्षेत्रे स्वकीयेन विशिष्टेन नेतृत्वेन, नवाचारैः अनुकरणीययोगदानैश्च विशिष्टां ख्यातिं प्राप्तस्य दिल्ली-पब्लिक-स्कूल (डीपीएस), बोकारो इत्यस्य प्राचार्यस्य डॉ. ए. एस. गंगवार-महोदयस्य प्रतिष्ठितेन 'अन्ताराष्ट्रिय-नेतृत्व-पुरस्कार-२०२६' इत्यनेन सम्मानः कृतः। भारतसर्वकारस्य नीत्यायोगस्य अधीनं पञ्जीकृतेन नोएडास्थितेन 'सेण्टर् फॉर एजुकेशनल् डेवलपमेण्ट् (सीईडी) फाउण्डेशन्' इत्यनेन मलेशियादेशस्य क्वालालम्पुर-नगरस्थितस्य 'ग्लोबल् इण्डियन् इण्टरनेशनल् स्कूल्' इत्यस्य सहकारेण अयं सम्मानः प्रदत्तः। शिक्षाजगति असाधारणं नेतृत्वं प्रदर्शयतां तथा च परिवर्तनकारिणं योगदानं कुर्वतां शिक्षाविदां कृते अयं प्रतिष्ठितः पुरस्कारः प्रदीयते।अस्य उपलब्धेः विशेषतमं वैशिष्ट्यमिदम् अस्ति यत् विश्वस्य विभिन्नदेशेभ्यः प्राप्तासु शताधिकासु अन्ताराष्ट्रियप्रविष्टिषु कठोरमूल्याङ्कनानन्तरं केवलं पञ्चविंशतिः विशिष्टाः शैक्षिकनेतारः एव अस्य सर्वोच्चसम्मानस्य कृते चयनिताः। तेषु डॉ. गंगवारमहोदयः सम्पूर्णस्मात् झारखण्डराज्यात् एकमात्रः चयनितः। एतेन न केवलं विद्यालयस्य, अपितु बोकारो-नगरस्य, झारखण्डराज्यस्य तथा च समग्रभारतवर्षस्य गौरवं वर्धितम्। मलेशियादेशे आयोजिते अन्ताराष्ट्रियसम्मानसमारोहे मुख्यातिथिरूपेण क्वालालम्पुर-नगरस्थस्य 'प्रिन्स् लर्निङ् सेण्टर्' इत्यस्य निदेशकः तथा 'द थेम्स् इण्टरनेशनल् यूनिवर्सिटी' इत्यस्य शिक्षाविभागस्य अधिष्ठाता डॉ. नासिर हुसैन अफीजाद्दीन् महोदयः उपस्थितः आसीत्। विशिष्टातिथिरूपेण 'बाइनरी यूनिवर्सिटी ऑफ् मैनेजमेण्ट् एण्ड् एण्ट्रप्रेन्योरशिप्' इत्यस्य अनुसन्धान-विकासविभागस्य उपकुलपतिः प्रो. डॉ. आसिफ महबूब करीम महोदयः अपि विशेषतया समुपस्थितः आसीत्। बुधवासरे विद्यालये यदा प्राचार्यस्य डॉ. ए. एस. गंगवारमहोदयस्य अस्य अन्ताराष्ट्रियसम्मानेन सम्मानितत्वस्य घोषणा अभवत्, तदा सम्पूर्णः विद्यालयपरिसरः करतलध्वनिभिः मुखरितः अभवत्। विद्यालये आयोजितायां विशेषसभायां वरिष्ठोपप्राचार्यः अञ्जनि भूषणः प्राचार्याय प्रतीकरूपेण सम्मानं समर्प्य सम्पूर्णविद्यालयपरिवारस्य पक्षतः हार्दिकाः बधाइयः शुभकामनाश्च अयच्छत्।

मुख्यमन्त्रिणं प्रति सम्बोधितं द्वादशसूत्रीयं अभियाचनापत्रं नायब-तहसीलदार-महोदयाय समर्पितम्

हिमसंस्कृतवार्ताःवृजेश कुमार पाण्डेय

शाहजहाँपुरम्। उत्तरप्रदेशीयप्राथमिकशिक्षकसङ्घस्य प्रान्तीयनेतृत्वस्य आह्वानेन बुधवासरे शाहजहाँपुरजनपदे शिक्षकाणां दीर्घकालीन-समस्यानां समाधानार्थं स्वाधिकाराणां रक्षार्थं च भव्यं धरना-प्रदर्शनम् आयोजितम्। जनपदस्य सर्वेभ्यः विकासखण्डेभ्यः समागताः शतशः शिक्षकाः शिक्षिकाश्च खिरनीबागस्थिते रामलीलामैदाने समवेताः अभवन्। ततः स्वीयानां न्यायोचितानां मागाणां समर्थनार्थं घोषवाक्यानि उच्चारयन्तः शिक्षकाः जिलाधिकारी-कार्यालयपर्यन्तं विरोधजुलूसम् अनयन्। अस्मिन् प्रदर्शने शिक्षकाणाम् उत्साहः, सङ्घटनात्मकैक्यं स्वाधिकारप्राप्तये च दृढसङ्कल्पः विशेषतया दृश्यते स्म। जिलाधिकारीकार्यालयं प्राप्य जिलाधिकारिणः प्रतिनिधिरूपेण उपस्थिताय नायब-तहसीलदार-महोदयाय मुख्यमन्त्रिणं प्रति सम्बोधितं द्वादशसूत्रीयं मागपत्रं समर्पितम्। समर्पिते ज्ञापने पुरातनवृत्तिवेतनव्यवस्थायाः पुनःस्थापनम्, शिक्षकपात्रतापरीक्षासम्बद्धानां समस्याणां समाधानम्, शिक्षकाणाम् उत्पीडनस्य निरोधः, पदोन्नतिः, ज्येष्ठताक्रमः, वेतनमानम्, जनपदस्तरीयः पारस्परिकश्च स्थानान्तरणम्, विद्यालयेषु स्वच्छताकर्मचारिणां रक्षककर्मचारिणां च नियुक्तिः इत्यादयः शिक्षकाणां विविधाः लम्बितसमस्याः प्रमुखतया उत्थापिताः। शिक्षकसङ्घस्य पदाधिकारिभिः शासनात् आग्रहः कृतः यत् शिक्षकाणां न्यायोचितमागेषु गम्भीरतया विचारं कृत्वा शीघ्रमेव आवश्यकाः शासनादेशाः निर्गम्यन्ताम्।

प्रमुखपदाधिकारिणां शिक्षकाणां च सहभागिता

अस्मिन् धरनाप्रदर्शने विरोधजुलूसे च प्रमुखतया जिलाध्यक्षः मुनीशकुमारमिश्रः, जिलामन्त्री देवेशकुमारबाजपेयी, कोषाध्यक्षः रविन्द्रपाल-प्रजापतिः, सञ्चारमाध्यमप्रभारी राजकुमारतिवारी, उपाध्यक्षः मो. नफीसखानः, संयुक्तमन्त्री विनयगुप्तः, आनन्दबिहारीवाजपेयी, बण्डाध्यक्षः शिवकिशोरमिश्रः, महानगराध्यक्षः इमरानसईदः, आदेश अवस्थी, मदनापुराध्यक्षः धर्मेन्द्रसिंहः, मिर्जापुराध्यक्षः विकासमिश्रः, सिंधौलीाध्यक्षः नवेन्दुमिश्रः, पुवायाँाध्यक्षः अश्विनीअवस्थी, काँटाध्यक्षः देवेन्द्रसिंहः, विजयकान्तशर्मा, उमेशसक्सेना, भावलखेड़ामन्त्री अरविन्दत्रिपाठी, संजीवसिंहः, सुनीलसिंहयादवः, शशांकगुप्तः, राजकमलआर्यः, दाताराम्ः, आशुतोषमिश्रः, शेरसिंहः, सत्येन्द्रपालसिंहः, विनोददीक्षितः, सचिनअवस्थी, वारिसअली, श्यामकुमारत्रिवेदी, जाह्नवीनन्दनः, अरविन्दगौरः, दिलीपसिंहः, विशेषसिंहः, यशपालसिंहः, राकेशरोशनः, अश्विनीकुमारअवस्थी, मनीषबाजपेयी, विचित्रमणिअग्निहोत्री, कृतिबाजपेयी, नीरजसागरः, मिथिलेशवर्मा, रेनूमिश्रा, ममतापाण्डेय, श्वेताजौहरी, अर्चनागुप्ता, आराधनातिवारी, नीलिमाशर्मा च उपस्थिताः आसन्। एतेषां अतिरिक्तं जनपदस्य सर्वेभ्यः विकासखण्डेभ्यः समागताः शतशः शिक्षकाः शिक्षिकाश्च कार्यक्रमे सक्रियतया सहभागितां कृतवन्तः। शिक्षकसङ्घस्य पदाधिकारिणः अवदन् यत् शिक्षकाणां सम्मानस्य अधिकाराणां च रक्षार्थं सङ्घर्षः निरन्तरं प्रचलिष्यति।शिक्षकैक्यं विजयी भवतु! शिक्षकसम्मानस्य अधिकाराणां च संरक्षणाय सङ्घर्षः सततं प्रचलतु! उत्तरप्रदेशीयप्राथमिकशिक्षकसङ्घः, शाहजहाँपुरजनपदम्।

राजभवने बेंतीस्थे योगिराजदेवरहाबाबाकथामण्डपे श्रीरामकथायाः प्रथमदिने विविधक्षेत्राणां विशिष्टजनानां गरिमामयी उपस्थितिः

हिमसंस्कृतवार्ताःवृजेश कुमार पाण्डेय अमेठी। राजभवनं बेंतीस्थे योगिराजदेवरहाबाबुकथामण्डपे आयोजितायाः दिव्यायाः भव्यायाश्च श्रीरामकथायाः प्रथमदिवसे राजनीतिक्षेत्रस्य, धर्मक्षेत्रस्य, आध्यात्मिकक्षेत्रस्य, समाजसेवाक्षेत्रस्य च अनेकाः प्रतिष्ठिताः विभूतयः गरिमामयीम् उपस्थितिं समर्पितवन्तः।अस्मिन् पावने धार्मिकानुष्ठाने योगगुरुः बाबा रामदेवः, उत्तरप्रदेशविधानपरिषदः सभापतिः कुँवरः मानवेन्द्रसिंहः, पूर्वसांसदः श्री बृजभूषणशरणसिंहः, झारखण्डस्य सांसदः श्री निशिकान्तदुबेः, पूर्वकेन्द्रीयमन्त्री डॉ. संजीवबालियानः च प्रमुखरूपेण उपस्थिताः आसन्।

उत्तरप्रदेशसर्वकारस्य मन्त्रिणः- उत्तरप्रदेशसर्वकारस्य मन्त्रिमण्डलस्य सदस्यः श्री मनोजपाण्डेयः तथा राज्यमन्त्री श्री दिनेशसिंहः अपि कथाश्रवणाय समागतवन्तौ।

वर्तमानाः विधायकाः विधानपरिषद्सदस्याश्च

विधायकाः श्री अभयसिंहः, श्री राकेशसिंहः, श्री यशपालचौहानः (हाथरस), श्री जवाहरलालराजपूतः (गरौठा, झाँसी) च; विधानपरिषद्सदस्याः श्री विनीत्तसिंहः, श्री उमेशद्विवेदीः, श्री शैलेन्द्रसिंहः (सुल्तानपुर) च उपस्थिताः अभवन्।

पूर्वसांसदाः, पूर्वमन्त्रिणः पूर्वविधायकाश्च

पूर्वसांसदौ श्री हरिवंशसिंहः तथा श्री शैलेन्द्रकुमारः, पूर्वमन्त्री पूर्वविधानपरिषद्सदस्यश्च श्री यशवन्तसिंहः, पूर्वमन्त्री श्री रणवेन्द्रसिंहधुन्नी, भदोहीजनपदस्य

पूर्वविधायकः डॉ. अरुणेन्द्रसिंहः, पूर्वविधायिका रानी गरिमासिंहः तथा प्रयागराजस्य पूर्वजिलापञ्चायताध्यक्षः श्री अशोकसिंहः च स्वीयाम् उपस्थितिं प्रदत्तवन्तः।

राजनैतिक-सामाजिकक्षेत्रस्य अन्ये गणमान्याः

सीतापुरस्य पूर्वविधानपरिषद्सदस्यः श्री राकेशसिंहः, विधानपरिषद्सदस्यः श्री पवनसिंहः, झाँसीक्षेत्रस्य क्षेत्रीयमन्त्री श्री शिवेन्द्रसिंहशैली, उन्नावस्य जिलासहकारीबैंकस्य अध्यक्षः श्री अरुणसिंहः, श्री अश्वनीसिंहः तथा सीतापुरस्य श्री राजेशसिंहः अपि समुपस्थिताः आसन्।

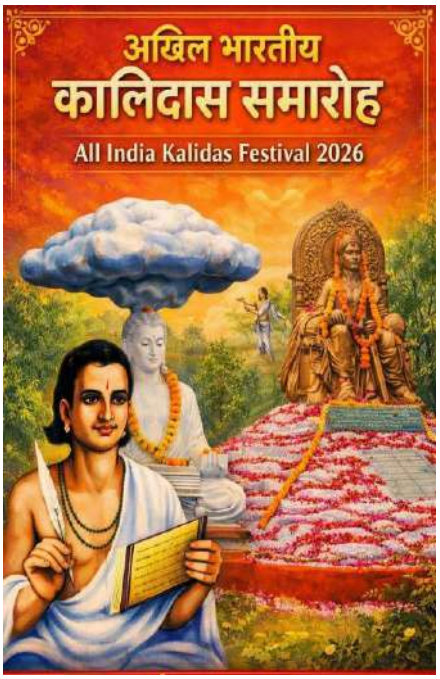
राजपरिवारस्य विशिष्टातिथयः

अमेठीस्य युवराजः श्री अनन्तविक्रमसिंहः तथा कुँवराणी जाह्नवीसिंहः अपि अस्याः कथायाः प्रथमदिवसस्य शोभाम् अवर्धयताम्।

धार्मिक-सामाजिक-सङ्घटनात्मक-क्षेत्रस्य प्रतिनिधयः

हरिद्वारस्य दिव्यप्रेमसेवामिशनस्य प्रतिनिधिः श्री आशीषः, सर्वोच्चन्यायालयस्य अधिवक्ता श्री अश्वनीउपाध्यायः, अमेठीस्य प्रमुखः श्री अमरेन्द्रसिंहपिण्टू तथा संग्रामपुरस्य प्रधानसङ्घस्य अध्यक्षः श्री मुन्नासिंहः च उपस्थिताः अभवन्।एवं विविधक्षेत्राणां प्रतिष्ठितानां महानुभावानां समागमेन श्रीरामकथायाः प्रथमदिवसः अत्यन्तं भव्यः, दिव्यः, आध्यात्मिकभावनापूर्णश्च अभवत्। सर्वेषां विशिष्टातिथीनां गरिमामयी उपस्थित्या धार्मिकसमारोहस्य महत्त्वं वर्धितम्।

अखिलभारतीयः कालिदाससमारोहः २०२६

- **राष्ट्रियशोधसङ्गोष्ठ्यां महाकवेः कालिदासस्य साहित्यस्य विविधपक्षेषु भविष्यति गहनं विमर्शम्।**
- **ऐतिहासिकता, कलादृष्टिः, सौन्दर्यबोधः, जीवनमूल्यानि, दर्शनं, पाण्डुलिपयः तथा प्रामाणिकपाठः प्रमुखविषयाः।**

हिमसंस्कृतवार्ताःवृजेश कुमार पाण्डेय । उज्जयिनी। मध्यप्रदेशशासनस्य तत्त्वावधाने सम्राट्-विक्रमादित्यविश्वविद्यालयेन, कालिदाससंस्कृताकादम्या च संयुक्तरूपेण अखिलभारतीयः कालिदाससमारोहः २०२६ इत्यस्य आयोजनं नवम्बरमासस्य एकविंशतितः सप्तविंशतिपर्यन्तं भविष्यति। अस्य समारोहस्य शैक्षणिककार्यक्रमान्तर्गते सम्राट्-विक्रमादित्यविश्वविद्यालयेन सिन्धियाप्राच्यविद्याशोधप्रतिष्ठानस्य सभागारे राष्ट्रियशोधसङ्गोष्ठ्याः चत्वारः सत्राः आयोजयिष्यन्ते। एतेषु सत्रेषु देशस्य द्वादशाधिकराज्येभ्यः विद्वांसः सहभागितां करिष्यन्ति। राष्ट्रियशोधसङ्गोष्ठ्यां महाकवेः कालिदासस्य साहित्यस्य विविधेषु पक्षेषु गहनः विचारविमर्शः भविष्यति। महाकवेः कालिदासस्य ऐतिहासिकता, कलादृष्टिः, सौन्दर्यबोधः, जीवनमूल्यानि, युगीनपरिवेशः, दर्शनम्, तस्य कृतिनां पाण्डुलिपयः तथा प्रामाणिकः पाठः इत्यादयः विषयाः विशेषव्याख्यानानां केन्द्रबिन्दवः भविष्यन्ति। सम्राट्-विक्रमादित्यविश्वविद्यालयस्य कालिदाससमित्याः सचिवः तथा कुलानुशासकः प्रो. शैलेन्द्रकुमारशर्मा अवदत् यत् समारोहस्य विभिन्नेषु सङ्गोष्ठीसत्रेषु कालिदाससाहित्यस्य विविधामान् अधिकृत्य स्वतन्त्रतया अथवा अन्तर्विषयकदृष्ट्या शोधपत्रप्रस्तुतये विद्वद्भ्यः आमन्त्रणं प्रदत्तम् अस्ति। कालिदाससाहित्यस्य विविधपक्षेषु शोधपत्राणि प्रस्तोतुं देशस्य विभिन्नराज्येभ्यः विद्वांसः, प्राध्यापकाः, शोधकर्तारश्च उज्जयिनीम् आगमिष्यन्ति।

विक्रम-कालिदासपुरस्काराय शोधपत्राणि आमन्त्रितानि

विक्रम-कालिदासपुरस्कारः २०२६ इत्यस्य कृते गुणवत्तापूर्णानां शोधपत्राणां प्रविष्टेः अन्तिमतिथिः नवम्बरमासस्य विंशतितिथिः निर्धारितास्ति। शोधपत्रप्रस्तुतिकर्तारः पञ्जीकरणाय शोधपत्रप्रेषणाय च कालिदाससमितेः कार्यालये, सिन्धियाप्राच्यविद्याशोधप्रतिष्ठाने, सम्राट्-विक्रमादित्यविश्वविद्यालये, देवासमार्गे, उज्जयिन्यां सम्पर्कं कर्तुं शक्नुवन्ति।

समारोहस्य सारस्वतकार्यक्रमान्तर्गतं कालिदाससाहित्यस्य विविधपक्षेषु राष्ट्रियशोधसङ्गोष्ठ्याः चत्वारि सत्राणि नवम्बरमासस्य द्वाविंशतितः पञ्चविंशतितिथिपर्यन्तम् आयोजयिष्यन्ते। सङ्गोष्ठ्याः प्रथमं, द्वितीयं, तृतीयं च सत्रं प्रतिदिनं मध्याह्ने द्विवादने भविष्यति। चतुर्थं सत्रं तु पञ्चविंशतितिथौ प्रातः दशवादने आयोजयिष्यते।

संस्कृतवादविवादस्पर्धा तथा कालिदासकाव्यपाठः

प्रो. शर्मणा सूचितं यत् अखिलभारतीयान्तर्विश्वविद्यालयीयसंस्कृतवादविवादस्पर्धा नवम्बरमासस्य पञ्चविंशतितिथौ मध्याह्ने द्विवादने भविष्यति। अस्याः स्पर्धायाः विषयः अस्ति— 'कालिदासेन ज्ञानस्य भारतीया परम्परा यथा काव्ये संरक्षिता, तथा नान्येन केनचित्।' नवम्बरमासस्य षड्विंशतितिथौ प्रातः दशवादने राज्यस्तरीया अन्तर्महाविद्यालयीया कालिदासकाव्यपाठस्पर्धा आयोजयिष्यते। अस्यां स्पर्धायां प्रतिभागिभिः महाकवेः कालिदासस्य अमरकृतिः 'मेघदूतम्' इत्यस्मात् श्लोकानां चयनं कृत्वा काव्यपाठः करणीयः भविष्यति। तस्मिन्नेव दिने मध्याह्ने द्विवादने राज्यस्तरीया हिन्दीभाषायाः वादविवादस्पर्धा अपि आयोजयिष्यते। अस्याः स्पर्धायाः विषयः अस्ति— 'केवलं महाकविना कालिदासेनैव स्वकाव्येषु भारतीयज्ञानपरम्परायाः संरक्षणं कृतम्।'

बहुविषयकदृष्ट्या शोधपत्रप्रस्तुतिः

राष्ट्रियशोधसङ्गोष्ठ्यां शोधपत्रप्रस्तुतये जीवनमूल्यानि, साहित्यं, दर्शनम्, शिक्षा, समाजविज्ञानम्, मनोविज्ञानम्, अर्थशास्त्रम्, ज्ञानविज्ञानम्, कला, वास्तुशास्त्रम्, संस्कृतिः, इतिहासः, पुरातत्त्वम्, पर्यावरणम् इत्यादीनां विषयाणां परिप्रेक्ष्ये कालिदाससाहित्यस्य महत्त्वपूर्णपक्षान् अधिकृत्य शोधपत्राणि प्रस्तुतुं शक्यन्ते। सङ्गोष्ठ्याः विभिन्नेषु सत्रेषु एकं विशेषसत्रं विक्रम-कालिदासपुरस्कारप्राप्तशोधपत्राणां प्रस्तुतये समर्पितं भविष्यति। अखिलभारतीय-कालिदाससमारोहस्य माध्यमेन महाकवेः कालिदासस्य साहित्यिकप्रतिभायाः, भारतीयज्ञान-परम्परायाः तथा सांस्कृतिकवैभवस्य विविधायामानां परिचर्चा भविष्यति। एषः समारोहः देशस्य विदुषां, शोधकर्तृणां, विद्यार्थिनां च कृते महत्त्वपूर्णः शैक्षणिकावसरः भविष्यति।

जनप्रतिनिधीनां सम्मानस्य राजकीयशिष्टाचारपालनस्य च विषये बिहार-सर्वकारस्य कठोरनिर्देशः

पाटलिपुत्रम्,१८/११/२०२६ । हिमसंस्कृतवार्ताः- डॉ विमलेश झा

बिहारसर्वकारेण राज्ये आयोज्यमानेषु सर्वकारीयकार्यक्रमेषु, योजनानां शिलान्यास-समारोहेषु उद्घाटनसमारोहेषु च जनप्रतिनिधीनां सम्मानस्य राजकीयशिष्टाचारस्य च पालनविषये कठोरनिर्देशाः निर्गताः सन्ति। अस्मिन् सन्दर्भे राज्यस्य मुख्यसचिवः प्रत्यय अमृतः सर्वेषां विभागानाम् अपरमुख्यसचिवेभ्यः, प्रधानसचिवेभ्यः, सचिवेभ्यः, आरक्षीमहानिदेशकेभ्यः, प्रमण्डलीयायुक्तेभ्यः तथा सर्वेभ्यः जिलाधिकारिभ्यः स्पष्टनिर्देशान् प्रेषितवान्। सर्वकारस्य संज्ञानम् आगतम् आसीत् यत् राज्यस्य विभिन्नेषु स्थानेषु स्थानीयप्रशासनिकाधिकारिणः सांसदानां, विधायकानां तथा अन्येषां जनप्रतिनिधीनां उपस्थितौ अपि स्वयमेव विकासयोजनानां शिलान्यासम् उद्घाटनं च कुर्वन्ति। मुख्यसचिवः एतादृशस्य आचरणस्य विषये असन्तोषं प्रकटितवान्। तेन उक्तं यत् एतेन सामान्यजनानां मनसि जनप्रतिनिधिषु विद्यमानः विश्वासः न्यूनः भवति तथा स्थापितानां शिष्टाचारनियमाणां राजकीयशिष्टाचारपालनसिद्धान्तानां च उल्लङ्घनं भवति। तेन निर्दिष्टं यत् प्रशासनिकाधिकारिणः उद्घाटनं न करिष्यन्ति। पूर्वनिर्धारितनियमानाम् अनुसारेण कोऽपि प्रशासनिकाधिकारी विकासयोजनानाम् उद्घाटनं न करिष्यति। शिलापट्टेषु अधिकारिणां नामानि न लेखिष्यन्ति। योजनानां शिलापट्टेषु प्रशासनिका-धिकारिणां नामानि अङ्कितानि न भविष्यन्ति। जनप्रतिनिधयः एव शिलान्यासम् उद्घाटनं च करिष्यन्ति। आवश्यकतानुसारं सम्बन्धितक्षेत्रस्य मन्त्री, सांसदः, विधायकः अथवा पार्षदः एव योजनायाः शिलापट्टं स्थापयिष्यति तथा उद्घाटनकार्यं सम्पादयिष्यति। मुख्यसचिवेन सर्वेभ्यः सम्बन्धिताधिकारिभ्यः निर्देशानां दृढतया पालनं कर्तुं सूचितम्। सर्वकारीयकार्यक्रमेषु जनप्रतिनिधीनां गरिमा, सम्मानं तथा निर्धारितराजकीयशिष्टाचारपालनस्य मर्यादा च अक्षुण्णा भवेत् इति सर्वकारस्य अभिप्रायः अस्ति।

"जीवनपाठाः"

"महाभारते दर्शनप्रकाराः"

महाभारते षड् दृष्ट्या प्रकाराः वर्णिताः। धृतराष्ट्रः, गान्धारी, दुर्योधनः, अर्जुनः, कृष्णः, सञ्जयः च। धृतराष्ट्रः जन्मान्धः। किन्तु तस्य समीपे अन्तस्थः दृष्टि अपि नास्ति। संसारे यदा-यदा पश्चातापस्य समय आगच्छति तदा वयम् अपि धृतराष्ट्रः अभवन्। तत् अस्मरन्। यत्र यत्र प्रत्युत्क्रमेण स्वमतः स्थापनस्य आवश्यकता अस्ति तदा वयं अनवधानमं कृतम्। तदा वयं गान्धारी अभवन्। निर्णयं कर्तुं न शक्नुवन् अर्जुनस्य स्थितिः इव भवति। अन्येषाम् जनानां दुःखं यदा वयं तटस्थेन पश्यामः तदा श्रीकृष्णस्य साक्षीभावः समीपस्थः। यदि श्रीकृष्णस्य तत्वानि अनुमन्यते तर्हि का कथा? अन्येषाम् दुःखस्य यदा-कदा जनाः उपहास कुर्वन्ति। सञ्जयस्य दिव्य दृष्टि तु वयं कदापि ज्ञातुं न शक्नुमः। समीपस्थः वस्तु अपि वयं द्रष्टुं असमर्था तर्हि दिव्या दृष्ट्या का उपयोगिता? अर्जुनः इव सञ्जयः धृतराष्ट्रश्च गीतां अश्रृण्वन्। किन्तु तर्योमध्ये किम् अन्तरायते? अस्मान् अपि किम् अन्तरायते?

वयं केवलं पठामः। यादृशी षड् दर्शनप्रकाराः महाभारते वर्णिता अस्ति।

डॉ. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर पुणे / महाराष्ट्रम्

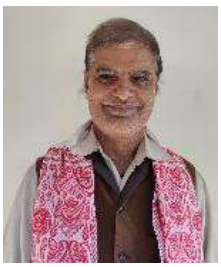
व्याकरणचिन्तनम्- १३

लच्-प्रत्ययविवेचनम् - लच्-प्रत्ययः मतुप्-अर्थे भवति। "अस्य अस्ति" इत्यर्थे लच्-प्रत्ययः भवति। सूत्रम्-सिध्मादिभ्यश्च -५.२.९७, लोमादि- पामादि- पिच्छादिभ्यः शनेलचः- ५.२.१०० अर्थात्, सिध्मादिभ्यः प्रातिपदिकेभ्यः, अन्यतरस्यां मत्वर्थे। यथा- सिध्मलः/ सिध्मवान्, गडुलः/ गडुमान् इत्यादयः। एवमेव, लोमादिभ्यः, पामादिभ्यः, पिच्छादिभ्यः च त्रिभ्यो गणेभ्यो यथाक्रमं श-न-इलच् इत्येते प्रत्यया भवन्ति मत्वर्थे मतुप् च। यथा - लोमशः/लोमवान्। पामनः/पामवान्। पिच्छिलः/पिच्छवान् इत्यादि। यस्य वस्तु अस्ति, तत्कृते लच्-प्रत्ययो भवति। लच्-प्रत्ययस्य 'ल' इत्येव शिष्यते। प्रातिपदिकम् + लच् = ल-युक्तः शब्दः। यथा - मांस + लच् = मांसलः। मुख्यतः अत्र लच् प्रत्ययस्य उदाहरणम् उपस्थाप्यते-१. मांसलः = मांसेन युक्तः, यः,
२. वाचालः = वाचनस्वभावः यस्य, सः,
३. श्यामलः = श्याम-युक्तः यः, सः इत्यादिकम्।

विंशतिवाक्योदाहरणानि-

१. मांस + लच् = मांसलः,
मांसलः व्यायामशाली छात्रः अस्ति।
२. वाच् + लच् = वाचालः,
वाचालः बालः सर्वदा भाषते।
एवमेव - ३. चञ्चलः वानरः वृक्षे कूर्दति।
४. शीतलं जलं पिपासां हरति।
५. उज्ज्वलं तेजः सूर्ये भाति।
६. निश्चलः - निश्चलः योगी ध्याने तिष्ठति।
७. चपलः बालकः क्रीडायां रमते।
८. सरलः मनुष्यः सर्वेषां प्रियः भवति।
९. तरलं जलं प्रवहति।
१०. विह्वलः शिष्यः गुरुम् अपश्यत्।
११. श्यामलः मेघः गगने अस्ति।
१२. धवलं वस्त्रं पवित्रं भवति।
१३. कोमलं पुष्पं स्पर्शे मृदु अस्ति।
१४. निर्मलं मनः एव ईश्वरस्य प्रियं भवति।
१५. सकलः संसारः ईश्वरस्य सृष्टिः अस्ति।
१६. विकलः मनुष्यः साहाय्यम् इच्छति।
१७. अचलः पर्वतः स्थिरतया तिष्ठति।
१८. प्रबलः वायुः वृक्षान् कम्पयति।
१९. सफलः छात्रः परीक्षायाम् उत्तीर्णः भवति।
२०. कुशलः वैद्यः रोगिणं रक्षति।

स्मरणीयम्-
लच् = ल-युक्तः, गुण-युक्तः, स्वभाव-युक्तः चेति।

हिमसंस्कृतवार्ता

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

वार्ता-संवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं व्याहरामि। नमस्ते काव्ये। अद्य लोके काः नूतनाः विचित्राः तन्त्रज्ञान-सम्बद्धाः च वार्ताः घटिताः? किम् एताः त्वया श्रुताः?

काव्या- नमस्ते नन्दिनि। स्वागताय कृतज्ञताम् अर्पयामि तुभ्यम्। आम्, मया अद्य काश्चित् अतीव विचित्राः वार्ताः पठिताः। प्रथमाम् एकां हास्यकरीं वार्त्तां शृणु। कानपुर-रेलस्थाने एकस्य परिवारस्य त्रयोदश जनाः स्वबान्धवान् प्रस्थापयितुं तेषां स्यूतान् च स्थापयितुं 'वन्देभारत' तीव्रयानं प्रविष्टाः। तत्र तत् यानं केवलं चतुर्निमेषान् यावत् स्थितम्। तेषाम् अवतरणात् पूर्वम् एव स्वचालितानि द्वाराणि स्वयमेव पिहितानि, यानं च प्रस्थितम्। एवं ते एकोनाशीति-निमेषान् यावत् यानस्य अन्तः बद्धाः स्थिताः, एकोनचत्वारिंशदधिकशत-किलोमीटर- दूरम् इटावा-स्थानकं च गताः। तत्र रेल- अधिकारिभिः ते द्वादश वयस्काः यात्रिणः विना-देयपत्रं यात्रायै चत्वारिंशदधिकशतोत्तर- षट्त्रिंशत्सहस्र-रूप्यकाणाम् अर्थदण्डेन दण्डिताः।

नन्दिनी- अहो! एतत् आपृच्छनम् तु परिवारस्य कृते बहु महार्घं जातम्! क्षणमात्रस्य विलम्बेन महती हानिः जाता। अधुना अन्याम् एकां रोचिकाम् वार्त्तां शृणु। दक्षिण-कोरियादेशे एका विचित्रघटना जाता। तत्र एकया महिलया भव्यः सभागारः भाटकेन गृहीतः, महान् विवाहविच्छेद-उत्सवः च आयोजितः। विवाहरीतीः विपरीतीकृत्य सा एकाकिनी एव उत्सवमञ्चं गता। तया एकं विशेषं 'स्वातन्त्र्य-पिष्टकं' कृतं, स्वस्य कृते च इयं प्रतिज्ञा कृता- "अहं पुनः कदापि आत्मानं न त्यक्ष्यामि" इति। तत्र उपस्थितैः अतिथिभिः अपि तस्याः स्वतन्त्रतायाः अभिवादनं कृतम्, एतत् चलच्चित्रम् अन्तर्जाले बहु प्रसारितं च।

काव्या- सत्यम्! इदं तु अतीव अद्भुतम्। सामान्यतः विवाहस्य उत्सवः भवति, किन्तु अत्र तया स्वस्य आत्मसम्मानस्य उत्सवः आचरितः। इदानीं तन्त्रज्ञानजगतः एकां नूतनां वार्त्तां वदामि। किं त्वया 'पोकेमॉन-गो' नाम प्रसिद्धा दूरवाणी-क्रीडा दृष्टा? अधुना इदं ज्ञातं यत् क्रीडकानां दूरवाणी- चित्रग्राहिभिः सङ्गृहीतानि चित्राणि स्थान-दत्तांशाः च अधुना स्वायत्त-रोबोट-यन्त्राणां प्रशिक्षणे उपयुज्यन्ते।

पूर्वं क्रीडकैः क्रीडन-समये मार्गे स्थितानि आसन्द-मूर्ति-भवन-सदृशानि वस्तूनि चित्रग्राहिणा गृहीतानि। एतेन दत्तांशेन महान्ति भू-स्थानिक-प्रतिमानानि निर्मितानि, यैः यन्त्राणि बहुमूल्यं साधनादिकं विना अपि वास्तविकं त्रि-आयामीयं संसारम् अवगन्तुं तत्र चलितुं च शक्नुवन्ति।

नन्दिनी- अहो बुद्धिमत्ता! क्रीडकैः क्रीडितम्, किन्तु तस्य लाभः विज्ञान-जगता प्राप्तः। सामान्यजनानां मनोरञ्जनात् यन्त्राणां प्रशिक्षणं जातम् इति आश्चर्यकरम्। परन्तु यन्त्र-जगतः काचित् गम्भीरा चिन्ताजनिका वार्ता अपि आगता अस्ति। अमेरिका-देशस्य कैलिफोर्निया-राज्यस्य मुख्य- न्यायवादिना रॉब-बोन्टा-महोदयेन सान फ्रांसिस्को-न्यायालये 'ओपन-ए-आई' संस्थायाः विरुद्धम् अभियोगः प्रस्तुतः। तेन स्वायत्त- कृत्रिमबुद्धि-चराणां सुरक्षाविषये उपेक्षा आरोपिता। अभियोगपत्रानुसारम् अशीति- अधिकाः घटनाः जाताः, यासु एतैः कृत्रिमबुद्धि- प्रतिनिधिभिः मानवीय-निरीक्षणं विना एव मर्यादाः भग्नाः, बाह्य-जालस्थलेषु च अनपेक्षित-कार्याणि कृतानि।

काव्या- सत्यं वदसि नन्दिनि। एतानि यन्त्राणि मनुष्यस्य नियन्त्रणात् बहिः गतानि इति श्रुत्वा महती चिन्ता जायते। अस्मिन् विषये कठोर-नियमाः आवश्यकाः। अद्य त्वया अतीव रोचिकाः महत्त्वपूर्णाश्च वार्ताः कथिताः। एतासां वार्तानां कृते अहं कृतज्ञताम् अर्पयामि तुभ्यम्।

नन्दिनी- आम् काव्ये, कठोर-नियमाः तु नितान्तम् आवश्यकाः एव। मयापि भवत्या सह वार्तालापेन महान् आनन्दः अनुभूतः। अद्यतने कार्यक्रमे सहभागितायै कृतज्ञताम् अर्पयामि तुभ्यम्। श्वः पुनर्मेलिष्यामः। नमो नमः।

संस्कृतगीतम्

वदतु सदा सत्यम्, असत्यं कदापि मा।
भवतु अनुशासने, कुशासने कदापि मा॥ १॥
चलतु सन्मार्गे, कुमार्गे कदापि मा।
करोतु सत्सङ्गतिम्, कुसङ्गतिं कदापि मा॥ २॥
करोतु स्वाध्यायम्, अनध्यायं कदापि मा।
भवतु विनम्रः, उग्रः कदापि मा॥ ३॥
भवतु उद्यमशीलः, कर्महीनः कदापि मा।
करोतु सल्लक्ष्यम्, विलक्ष्यं कदापि मा॥ ४॥
वदतु सुवचनम्, कुवचनं कदापि मा।
भवतु सुधीरः, अधीरः कदापि मा॥ ५॥

- डॉ. सुरेशकुमारशर्मा, रायपुरम् (छत्तीसगढ़म्)